

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2020

Kateřina Bílková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

**Demokratické Španělsko v boji proti genderové
diskriminaci**

Bakalářská práce

Autor práce: Kateřina Bílková

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Barbora Menclová

Rok obhajoby: 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15.5.2020

Kateřina Bílková

Bibliografický záznam

BÍLKOVÁ, Kateřina. *Demokratické Španělsko v boji proti genderové diskriminaci*. Praha, 2020. 46 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra evropských studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Barbora Menclová

Rozsah práce: 80 311

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá genderovými politikami přijatými ve Španělsku jednotlivými vládami v letech 1982–2018. Analyzuje volební programy, legislativní změny, vznik specializovaných institucí a v některých případech i reakce španělské společnosti na tato opatření. Cílem práce je zaznamenat změny, které nastaly v genderové politice ve Španělsku po přechodu země k demokracii, a zejména po nástupu socialistické strany do čela tamní vlády v roce 1982 a zjistit, zda se postoje dvou hlavních španělských politických stran k této otázce liší. Práce je členěna do čtyř stěžejních částí podle jednotlivých vládních období. V těchto čtyřech kapitolách je zjišťováno, zda se proměňoval postoj jednotlivých španělských vlád k otázce ženských práv a na co jednotlivé vlády kladly důraz. Současně zkoumá, kde naopak zůstalo jen u populistických předvolebních slibů bez skutečného naplnění vytyčených cílů. V neposlední řadě jsou v práci hodnoceny i další celospolečenské události a faktory, které spolu s politikou jednotlivých vlád ovlivňovaly postavení žen ve španělské společnosti v cestě za dosažením rovnosti pohlaví.

Abstract

This bachelor thesis deals with gender policies adopted in Spain by individual governments in years 1982 - 2018. It analyzes election programs, legislative changes, the emergence of specialized institutions and in some cases the response of Spanish society to these measures. The aim of this work is to record the changes that have occurred in gender policy in Spain after the country's transition to democracy, and especially after the Socialist Party took over the government in 1982 and to find out whether the attitudes of the two main Spanish political parties on this issue differ. The work is divided into four main parts according to individual government periods. These four chapters examine whether the attitude of individual Spanish governments to the issue of women's rights has changed and what each government has emphasized. At the same time, it examines where, on the contrary, it has remained only with populist pre-election promises without the real fulfillment of the set goals. Last but not least, the work also evaluates other societal events and factors which, together with the policies of individual governments, have influenced the position of women in Spanish society on the path to achieving gender equality.

Klíčová slova

Španělsko, diskriminace na základě pohlaví, genderové politiky, násilí na základě pohlaví, genderová nerovnost, PP, PSOE.

Keywords

Spain, gender discrimination, gender policies, gender-based violence, gender inequality, PP, PSOE.

Title/název práce

Democratic Spain's fight against gender-based discrimination

Obsah

1. Úvod	2
1.1 Charakteristika tématu a cíle práce.....	2
1.2 Zhodnocení odborné literatury a pramenů.....	3
2. Politiky jednotlivých vlád v oblasti genderové diskriminace mezi lety 1982–2018	5
2.1 Vláda PSOE v čele s Felipe Gonzálezem 1982-1996	5
2.1.1 První volební období 1982-1986	6
2.1.2 Druhé volební období 1986-1989	10
2.1.3 Třetí volební období 1989-1993	11
2.1.4 Čtvrté volební období 1993-1996	12
2.2 Vláda PP v čele s José María Aznarem 1996-2004	13
2.2.1 První volební období 1996-2000	13
2.2.2 Druhé volební období 2000-2004	14
2.3 Vláda PSOE v čele s José Luisem Rodríguezem Zapaterem 2004-2011	16
2.3.1 První volební období 2004-2008	16
2.3.2 Druhé volební období 2008-2011	20
2.4 Vláda PP v čele s Marianem Rajoyem 2011-2018.....	24
2.4.1 První volební období 2011-2015	25
2.4.2 Druhé volební období 2015-2018	27
3. Závěr	31
4. Summary	33
5. Použitá literatura	34

1. Úvod

1.1 Charakteristika tématu a cíle práce

Španělsko je zemí, která se za vlády Francisca Franca potýkala se silnou diskriminací na základě pohlaví. Zatímco ve většině západoevropských států se po druhé světové válce ustanovily demokratické režimy, v nichž ženy nabývaly rozšířených občanských práv a svobod, ve španělské společnosti převládal tradiční machistický společenský model, který negativně ovlivňoval jejich postavení. Ženy měly především v počátcích Francova režimu omezený přístup ke vzdělání a na trh práce. Násilí na základě pohlaví nebylo považováno za trestný čin a téma rozvodů nebo umělého přerušování těhotenství bylo ve společnosti naprosto tabuizováno. Zlom nastal až po smrti Francisca Franca a následné tranzici na demokratický systém, kdy jistým mezníkem bylo přijetí demokratické ústavy 6. prosince 1978. Tím začala nová éra v řešení postavení žen ve španělské společnosti. Po demokraticky zvolené vládě v čele s pravicovou Unií demokratického středu¹ vedenou Adolfem Suárezem a doznívajícím vlivu autoritarismu se společnost začala dynamicky měnit a s ní i její požadavky v oblasti rovnosti a nediskriminace. První španělský premiér Suárez v době své vlády pouze nastínil směřování země v oblasti ženských práv ke zrovnoprávnění, k prvním konkrétním změnám došlo až po nástupu vlády PSOE v roce 1982.

Předmětem této bakalářské práce je analýza postojů jednotlivých vlád dvou tehdy hlavních španělských politických stran, Španělské socialistické dělnické strany a Lidové strany Španělska, v otázce diskriminace na základě pohlaví mezi lety 1982 a 2018. V tomto období se u moci střídaly právě tyto dvě dominantní politické strany, přičemž každá z nich představuje opačnou stranu politického spektra i odlišný přístup k genderovým otázkám. Současně se jedná o období, ve kterém došlo k nejdůležitějším změnám souvisejícím s genderovými otázkami a jejich začleněním do všech sfér veřejného života. Časově je výzkum ohraničen roky 1982 a 2018. Rok 1982 je zvolen z důvodu nástupu první vlády socialistické strany, která hrála v otázce genderových politik významnou roli. Výzkum končí v roce 2018, kdy se novým premiérem stal opět socialista Pedro Sánchez.

Cílem práce je zaznamenat změny, které nastaly v genderové politice ve Španělsku po přechodu země k demokracii, a zejména po nástupu socialistické strany do čela tamní vlády v roce 1982, a na základě této analýzy odpovědět na výzkumnou otázku: Jak se

---

¹ Unión de Centro Democrático (UCD).

proměňoval postoj španělských vlád v otázce genderové rovnosti mezi lety 1982-2018.

Oborově se práce řadí do historie, kdy při výzkumu byla použita především metoda analýzy primárních zdrojů doplněná kompilací sekundární literatury. Postoje vládních stran jsou zkoumány prostřednictvím analýzy jejich volebních programů, přijatých legislativních změn v této oblasti i založením specializovaných institucí. V některých případech jsou doplněny i o reakce španělské společnosti na tato opatření. Španělsko je jednou z evropských zemí s nejvyšší úrovní rovnosti mezi ženami a muži ve společnosti, proto je důležité zkoumat, jakou roli v tomto procesu hrály dvě hlavní španělské politické strany, které ve Španělsku po demokratizaci země vládly. Hlavní přínos práce spočívá v obohacení české literatury o téma, které doposud nebylo pro českého čtenáře komplexně zpracováno.

Text práce je členěn do čtyř stěžejních kapitol. První kapitola se věnuje čtyřem funkčním obdobím vlády PSOE v čele s Felipem Gonzálezem, které představují začátek reálné španělské genderové politiky a během kterých došlo k přijetí významné legislativy a založení institucí souvisejících s generovou rovností. Druhá kapitola analyzuje postoje a kroky realizované vládou lidové strany v čele s José Mariou Aznarem v oblasti genderových otázek. Následující kapitola je věnována vládě socialistů v letech 2004 až 2011 vedených José Luisem Rodríguezem Zapaterem vyznačující se nejaktivnější genderovou agendou, která udala směr pro budoucí španělské vlády. Čtvrtá kapitola pojednává o vládě lidové strany v období 2011 až 2018, jejíž politiky v oblasti genderové rovnosti byly ovlivněny nastupující hospodářskou krizí. V závěru pak práce shrnuje a vyhodnocuje zjištěné informace na základě analýzy proměny postojů jednotlivých socialistických a lidoveckých vlád k otázce ženských práv a rovnosti pohlaví.

1.2 Zhodnocení odborné literatury a pramenů

Při zpracování práce jsem vycházela především z primárních zdrojů, které byly pro výzkum stěžejní. Jedná se zejména o jednotlivé volební programy, které PSOE a PP publikovaly před všeobecnými volbami mezi lety 1982–2018 a poskytly vhled do zařazení genderové otázky do politických předvolebních slibů. V rámci výzkumu byly analyzovány volební programy vítězných stran ze všech volebních období od roku 1982 do roku 2018. Tyto volební programy jsou dostupné na oficiálních webových stránkách jednotlivých vládních stran (www.pp.es, www.psoe.es). Dalšími prameny použitými pro výzkum jsou dokumenty obsahující plná znění zákonů, které jsou publikovány v oficiálním elektronickém

věstníku španělské vlády (www.boe.es). Neméně významné jsou i prameny doplňující výzkum a odrážející především reakce společnosti v podobě článků španělských informačních zdrojů. Užitečným zdrojem statistických dat a údajů o politikách v oblasti rovnosti se staly oficiální webové stránky Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades (www.inmujer.gob.es a www.ine.es) a stránky jednotlivých ministerstev. Webové stránky „Ženského institutu“² jsou zdárným příkladem toho, jak jsou ve Španělsku dlouhodobě a systematicky sbírána data o ženách ve všech sférách života pro vytváření nových genderových politik. Veškeré volební programy a přijatá legislativa využitá pro výzkum je publikovaná ve španělském jazyce.

Ve Španělsku se genderovému tématu věnuje celá řada autorů, avšak jejich díla nejsou pro českého čtenáře příliš dostupná. Inspirací pro historickou část práce zabývající se přechodem Španělska k demokracii se stal česky psaný článek autorky Dariny Martykánové publikovaný v internetovém serveru Britské listy (www.legacy.blisty.cz). Sekundárním zdrojem použité pro práci byla především anglicky psaná kniha *Contemporary Spanish Politics* od autora Josého M. Magone, která mi pomohla s logickým rámcem práce a ztotožněním jednotlivých politických stran s příslušnými volebními obdobími a hlavními cíli jejich vlád. Další publikací, která podpořila velmi významně můj výzkum je článek autorky Marie Bustelo, *Three decades of state feminism and gender equality policies in multigoverned Spain*, který se věnuje vládním nástrojům genderové politiky a jejich implementaci do agendy jednotlivých španělských regionů. Tím dává vhled do organizace feministických hnutí, která měla nezanedbatelný vliv na rozsáhlé zapojování otázky genderu do státních politik. Tento text poskytl informace o vývoji této problematiky od doby přechodu k demokracii do počátku hospodářské krize v roce 2008 a nástupu PP s předsednictvím Mariana Rajoye. Autorka velmi kriticky přistupuje ke konzervatismu, který lidová strana podporuje v otázce politik rovnosti. Další literaturou, která pomohla s pochopením souvislosti v oblasti genderových politik, je studie *Gender equality policies in Spain* Dr Emanuely Lombardo publikovaná na stránkách Evropského parlamentu (www.europarl.europa.eu), která se věnuje jednotlivým tématům spojeným s nerovností ve společnosti a popisuje nástroje a plány, které byly použity jednotlivými vládami na jejich řešení. V částech práce řešících novou legislativu ochrany reprodukčních a sexuálních práv práce čerpala jednak z oficiálních znění zákonů, ale také z odborných článků zabývajících

---

² Instituto de la Mujer.

se tímto tématem a psaných v anglickém jazyce. Konkrétně jde o články *Abortion in democratic Spain: The Parliamentary Political Agenda 1979-2004* a *Is there a need for a new abortion law in Spain?*, které vznikly v reakci na politiku lidové strany v této otázce v období vlády Mariana Rajoye. S tím se pojí také anglicky psané články, které se věnují radikalizaci feministické společnosti jako reakce na úsporné politiky zavedené v reakci na hospodářskou krizi. Z těch byly pro práci použity články *Los Indignados: Tides of Social Insertion in Spain*, *The Liberty Train: "Because I Decide"*, které byly doplněné o informace španělských zpravodajských zdrojů, mezi kterými převažoval deník El País, který s četností informuje o situaci spojené s genderovými problémy v zemi.

Největším úskalím spojeným se zdroji informací se stal fakt, že většina autorů dávala především důraz na vlády socialistické strany a období, kdy byla u moci lidová strana, byla často opomíjena. Proto v obdobích vlády lidové strany práce hojně čerpá z volebních programů, které otázku ženských práv obsahují, ale na jejichž základě už žádné významnější zákony a opatření nebyly přijaty. Literatura dostupná k tématu práce se také v hojně míře věnuje období jen do hospodářské krize a druhé období vlády Mariana Rajoye už zpracováno není, a tak práce čerpala především ze zdrojů již zmíněného „Ženského institutu“ a ministerstev. V práci se vzhledem k tomu, že zdroje k tématu jsou dostupné především ve španělském jazyce, objevují hojně i vlastní překlady autorky.

2. Politiky jednotlivých vlád v oblasti genderové diskriminace mezi lety 1982–2018

2.1 Vláda PSOE v čele s Felipe Gonzálezem 1982-1996

Cílem této kapitoly je analyzovat postoje PSOE k genderové otázce po dobu čtyř funkčních období mezi lety 1982-1996. Po přechodném období, během kterého se Španělsko rychlými sociálními a institucionálními změnami vymanilo z doznívajícího autoritářského režimu, se do čela státu dostala Španělská socialistická dělnická strana (PSOE) vedená předsedou strany Felipe Gonzálezem. Gonzalez s nástupem do funkce premiéra po vítězství ve volbách v roce 1982 sliboval progresivní sociální změny, které cílily na širokou vrstvu španělské společnosti a zajistily mu setrvání v čele vlády na dalších 14 let. Už o tři roky dříve dokázal stranu úspěšně reformovat a posunout ji kupředu upuštěním od dogmatického marxismu k sociálně demokratickému a progresivistickému zaměření cílícímu na novou

střední vrstvu, která se po pádu autoritářského režimu Francisca Franca zrodila. Jeho dlouhou vládu doprovázely důležité legislativní změny, které také ovlivnily následný vývoj zohledňování genderové politiky a aplikování nových mechanismů k jejímu účinnému prosazování. Aby se však tyto politiky rovnosti dařilo prosazovat, musela strana nejdřív zavést opatření k vymýcení idealizovaného patriarchálního modelu uspořádání rodiny a tradičního postavení žen považovaných pouze za matky, manželky a hospodyně.³ Ať byla jeho motivace k zařazením genderové agendy jako priority jeho vlády jakákoliv, díky absolutní většině v parlamentu i podpoře široké veřejnosti se mu dařilo nové zákony a opatření rychle prosazovat.⁴

2.1.1 První volební období 1982-1986

PSOE v programu k volbám v roce 1982 slibovala snadnější přístup žen ke vzdělání a na trh práce, čímž mělo dojít k plnohodnotnému začlenění žen zpět do společnosti včetně jejich vytržení z tradičního patriarchálního uspořádání rodiny, které bylo za Frankova režimu silně podporováno.⁵ Bylo poukazováno na důležitost změny pohledu na ženy pouze jako na součásti domácností, a začít je chápat jako individuální jedince v rámci vzdělávacího i profesního procesu. Podle PSOE měla být vyloučena jakákoliv diskriminace žen a dívek v těchto sférách a tím nastavena rovnoprávnost pohlaví. Napomocť tomu měly i speciální vzdělávací programy pro dospělé ženy, které by zajistily jejich lepší profesní uplatnění. Otázka širšího začlenění žen a dívek do vzdělávacího procesu měla základ v demokratické ústavě z roku 1978, která dávala všem Španělům právo v přístupu ke vzdělání v článku 27.⁶ „*Todos tienen el derecho a la educación. Se reconoce la libertad de enseñanza.*“⁷

Za Frankova režimu bylo školství silně ovlivňováno katolickou církví, která zařizovala většinu vzdělávacích center, výuka probíhala pro chlapce a dívky odděleně a centra pro dívky mívala většinou nižší úroveň kvality než ta pro chlapce.⁸ Proto se strana snažila vypořádat také s touto nerovností a zajistit stejné podmínky v přístupu ke vzdělání pro obě pohlaví. Ženy tak dostaly možnost volby a díky lepšímu poskytovanému vzdělání i ekonomickou nezávislost, která především ženám z nižších vrstev společnosti za Frankova

³ Darina Martykánová, „Feminismus a redefinice ženství a mužství v demokratickém Španělsku“ *Britské listy*. 2006. <http://www.blisty.cz/art/27471.html>.

⁴ José M. Magone, *Contemporary Spanish Politics* (London and New York: Routledge, 2018), 15.

⁵ Darina Martykánová, „Feminismus a redefinice ženství a mužství v demokratickém Španělsku“.

⁶ The Spanish Constitution 1978, <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionINGLES.pdf>.

⁷ „Všichni mají právo na vzdělání. Je uznána svoboda vyučování.“

⁸ Darina Martykánová, „Feminismus a redefinice ženství a mužství v demokratickém Španělsku“

režimu chyběla. Jeden bod programu byl věnován takzvaným pracovníkům v domácnosti, kteří byli legislativou dlouho opomíjeni a znevýhodňováni oproti ostatním pracovníkům. Strana chtěla dosáhnout zaručení stejných práv pro domácí pracovníky, jako jsou zaručena ostatním a ti by tak zároveň mohli dosáhnout na právo na lékařskou péči a regulaci bezpečnostních a hygienických podmínek. Tento sektor práce byl v této době stále silně feminizovaný a statistiky byly nepřesné kvůli neoficiální evidenci pracovníků, kterými se staly především migrantky.⁹ Důležitým bodem v předvolebním programu PSOE, který se podařilo vládě naplnit, bylo také založení instituce Instituto de la Mujer, která se měla věnovat rozvoji genderové politiky ve Španělsku.¹⁰

2.1.1.1 Instituto de la Mujer

Socialistická strana začala velmi brzy po svém nástupu do čela vlády s plněním slibů uvedených ve volebním programu. Prvním jejím počinem bylo založení Institutu pro ženy, který hraje významnou roli v boji proti diskriminaci na základě pohlaví a nastolení rovnosti ve španělské společnosti dodnes. Pro španělské ženy bylo na začátku 80. let 20. století, kdy byl institut založen, nejdůležitější vymanění se ze společenských stereotypů, což se díky institutu začalo přibližovat realitě.¹¹

Ženský institut byl založen premiérem Felipem Gonzálezem již v roce 1983. V prvních letech svého působení spadal pod Ministerstvo kultury. Byl zřízen zákonem 16/1983 v souladu s ústavním principem rovnosti jako autonomní orgán, za účelem dodržování a rozvoje ústavních zásad stanovených v článcích 9.2 a 14 španělské ústavy. To znamenalo zlomový bod v oblasti genderové politiky.

„Corresponde a los poderes públicos promover las condiciones para que la libertad y la igualdad del individuo y de los grupos en que se integra sean reales y efectivas; remover los obstáculos que impidan o dificulten su plenitud y facilitar la participación de todos los ciudadanos en la vida política, económica, cultural y social.“¹²

„Los españoles son iguales ante la ley, sin que pueda prevalecer discriminación

---

⁹ Programa electoral PSOE 1982, 29. <https://www.psoe.es/media-content/2015/03/Programa-Electoral-Generales-1982.pdf>.

¹⁰ Programa electoral PSOE 1982, 29.

¹¹ Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades <http://www.inmujer.gob.es/elInstituto/conocenos/home.htm>.

¹² „Je odpovědností veřejné moci prosazovat podmínky tak, aby svoboda a rovnost jednotlivce a skupin, v nichž je integrována, byla skutečná a účinná; odstranit překážky, které brání její úplnosti, a usnadnit účast všech občanů na politickém, hospodářském, kulturním a společenském životě.“

alguna por razón de nacimiento, raza, sexo, religión, opinión o cualquier otra condición o circunstancia personal o social.“¹³

Po vzoru Ženského institutu byly založeny genderové jednotky na území autonomních regionů, které se společně podílely na vytváření genderových politik. Španělský Ženský institut tak nastavil nástroje k rozvoji politik rovnosti, kterými jsou například akční plány, které schvaluje a vydává už od konce 80. let.¹⁴ Úkolem Ženského institutu se stala propagace a podpora rovnosti obou pohlaví k zajištění podmínek pro plnou účast žen na politickém, kulturním, hospodářském a sociálním životě.¹⁵ Jeho cílem je také odstranění všech forem diskriminace osob na základě narození, pohlaví, rasového nebo etnického původu, náboženství nebo ideologie, sexuální orientace nebo identity, věku, zdravotního postižení nebo jakýchkoliv jiných osobních či sociálních podmínek nebo okolností.¹⁶ K první restrukturalizační změně došlo v roce 1988, kdy byl institut odpojen od Ministerstva kultury a přidružen k Ministerstvu práce a sociálních věcí. Následně začal spadat pod Generální sekretariát a v březnu roku 2008 se stal na základě plánu socialistické vlády v čele se Rodríguezem Zapaterem součástí nově zřízeného Ministerstva rovnosti. V listopadu 2010 bylo v rámci restrukturalizace a úsporných škrťů spojených s hospodářskou krizí Ministerstvo pro rovnost zrušeno a Ženský institut byl přidružen k Ministerstvu zdravotnictví, sociální politiky a rovnosti prostřednictvím Státního tajemníka pro rovnost.¹⁷ S cílem zefektivnit organizaci veřejné správy byl prostřednictvím zákona 15/2014 v roce 2014 institut přejmenován na Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades.¹⁸

Vedle Ženského institutu byla zřízena také Meziresortní komise, orgán vlády, který zajišťuje účinnou rovnost žen a mužů a koordinuje politiky a opatření přijatá ministerskými resorty za účelem zaručení práva na rovnost mezi muži a ženami.¹⁹ Tento orgán po přijetí zákona 3/2007 přebral některé pravomoci původně spadající pod Ženský institut, mimo jiné

---

¹³ „Španělé jsou si před zákonem rovni, bez jakékoli diskriminace na základě narození, rasy, pohlaví, náboženství, názoru nebo jakýchkoli jiných osobních či sociálních podmínek nebo okolností.“

¹⁴ María Bustelo, „Three Decades of State Feminism and Gender Equality Policies in Multi-governed Spain“, *Sex Roles: A Journal of Research* 2016 74(3–4), 114.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=edssjs&AN=edssjs.12C84D9E&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

¹⁵ Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades, „Historia“,

<http://www.inmujer.gob.es/elInstituto/historia/home.htm>

¹⁶ Boletín oficial del estado č. 226, <https://boe.es/boe/dias/2014/09/17/pdfs/BOE-A-2014-9467.pdf>.

¹⁷ Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades, „Historia“

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Gobierno de España, „Notas de prensa“, <https://www.mscbs.gob.es/gabinete/notasPrensa.do?id=3009>.

i strategie pro boj s genderovým násilím.²⁰

2.1.1.2 Změna článku 417 a trestního zákoníku – Ley Orgánica 9/1985

Svým předvolebním slibům dostala socialistická strana po prvním období v čele vlády i v otázce reprodukčních a sexuálních práv. Legislativa týkající se přerušování těhotenství do 80. let v zemi neexistovala s výjimkou dekretu, který platil v Katalánsku během občanské války (1936-1939) a povoloval interrupci pouze v omezených případech jako je nechtěné početí nebo vážné poškození plodu. Následně se začaly ozývat hlasy španělských feministických hnutí v 70. letech s lehkým uvolněním autoritativního režimu. Hnutí požadovala dekriminální dobrouvolného přerušování těhotenství, které jak jsem již zmínila, bylo na většině území Španělska zakázáno, na což měla silný vliv i katolická církev. V průběhu přípravy demokratické ústavy od poloviny 70. let vyvstala vedle otázky interrupce také otázka vzdělání a rozvodů. Bylo zvažováno zařazení bodu týkajícího se práva na dobrovolné přerušování těhotenství, k tomu ale kvůli názorovým neshodám pravicových a levicových politických stran nedošlo.²¹ Již čtyři měsíce po nástupu do čela vlády předložila socialistická strana návrh na změnu trestního zákoníku v otázce dobrovolného přerušování těhotenství, aby dostala svým předvolebním slibům. 5. července 1985 tak byla většinou schválena změna článku 417 a trestního zákoníku, která dekriminální dobrouvolné přerušování těhotenství a umožňuje podstoupit tento zákrok ve třech definovaných případech. Nezbytným předpokladem je, že zákrok bude proveden lékařem ve veřejném nebo soukromém zdravotním středisku akreditovaném k provádění tohoto typu zákroků a s výslovným souhlasem těhotné ženy. Prvním případem, kdy je zákrok povolen, je vážné ohrožení života nebo fyzického či duševního zdraví těhotné ženy. Dalším případem je těhotenství, které je důsledkem znásilnění, které ale musí být nahlášeno a potrat musí být proveden v prvních 12 týdnech těhotenství. Posledním legálním důvodem k provedení zákroku je závažné poškození plodu a potrat musí být uskutečněn v prvních 22 týdnech.²² Ženám se tak dostala možnost bezpečného podstoupení zákroku v akreditovaných střediscích ve Španělsku, aniž by byly nuceny za tímto účelem cestovat do zahraničí (Velké

---

²⁰ Ibid.

²¹ B. Cambroner-Saiz, Ruiz Cantero MT a kolektiv, „Abortion in Democratic Spain: The Parliamentary Political Agenda 1979–2004“, *Reproductive Health Matters* 15 1. ledna 2007 č. 29, 86. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip.shib&db=edselp&AN=S096880800729295X&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

²² Ley Orgánica 9/1985, de 5 de julio, de reforma del artículo 417 bis del Código Penal, <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1985-14138>.

Británie, Nizozemí, Portugalska a Severní Afriky)²³ nebo podstupovat zákrok riskantní nelegální cestou. Navíc u případů, které byly označeny jako nebezpečné pro psychické zdraví matky, šlo většinou o osobní důvody matky a lékařské zprávy byly i pod pohrůžkou trestů odnětí svobody, jak pro těhotné ženy, tak pro lékaře proto často falšovány.²⁴

2.1.2 Druhé volební období 1986-1989

Následující tři volební období se vyznačují stabilním zapojením genderových témat jako vládních priorit. Oproti prvním čtyřem letům v čele státu však socialistická strana nepřichází s novou konkrétní legislativou, ale spíše se snaží o účinnou implementaci té z předchozích let. Proto se strana stále věnuje prosazování začleňování žen do vzdělávacího procesu a na trh práce, čímž se snaží docílit jejich ekonomické nezávislosti. Tomu měly pomoci i informační kampaně organizované vládou, zaměřené na směřování žen a mladých lidí k profesnímu studiu s perspektivou do budoucnosti. Strana kampaněmi na zlepšení gramotnosti cílila nejen na ženy z velkých měst, ale i z průmyslových center a venkovských nebo odlehlých oblastí, což se dalo předpokládat, vzhledem k tomu, že se strana zaměřovala na širokou střední vrstvu, a ta obývá nejen města, ale i venkovské oblasti. Dalším bodem socialistického programu byla podpora přítomnosti a aktivní účasti žen v oboru vědeckého výzkumu a technického rozvoje, kde doposud nebyly hojně zastoupeny, a podpora žen v oblasti podnikání a samostatně výdělečné činnosti. Několik bodů programu se věnovalo také zdravotní péči o ženy, především co se týče specializovaných pracovišť v péči o těhotné (Servicios de Planificación Familiar, Servicios de Atención Materno-infantil).²⁵ V rámci otázky reprodukčních a sexuálních práv, slibovala vláda záruku uplatňování zákona 9/1985 schváleného v předchozím volebním období. Jeho účinná aplikace měla být posílena zvýšením počtu akreditovaných středisek oprávněných k provádění specializovaných zákroků na území Španělska, aby se zamezilo cestování žen za účelem provedení zákroků do zahraničí. Počet zákroků provedených v zahraničí se po zavedení zákona snížil v následujících deseti letech na desetinu.²⁶ PSOE dávala v programu také důraz na reformu

---

²³ B. Cambrónero-Saiz, Ruiz Cantero MT a kolektiv, „Abortion in Democratic Spain: The Parliamentary Political Agenda 1979–2004“, 86.

²⁴ I. Lete, J. Calaf, E. López-Arregui, „Is there a need for a new abortion law in Spain?“ *European Journal of Contraception & Reproductive Health Care* duben 2014 19 č. 2, 75–7.
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=asn&AN=94885502&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

²⁵ Programa electoral PSOE 1986, 81-85. <https://www.psoe.es/media-content/2015/03/Programa-Electoral-Generales-1986.pdf>.

²⁶ B. Cambrónero-Saiz, Ruiz Cantero MT a kolektiv, „Abortion in Democratic Spain: The Parliamentary

trestního zákoníku v oblasti práv a ochrany žen. Především se pak odkazuje na špatné zacházení se ženami nebo kuplířství, především, pokud se týká nezletilých osob. Strana tak navrhovala založení orgánu, který by shromažďoval data o násilí na ženách, který by umožnil přijetí funkčních opatření k řešení tohoto problému.²⁷ V září 1987 byl Radě ministrů představen „První plán pro rovnost příležitostí 1988-1990“, který reprezentoval genderovou politiku vycházející z Ženského institutu. Plán znamenal vytvoření referenčního rámce, který stanovil cíle, které mají zúčastnění zástupci splnit. Výsledky byly vyhodnocovány na základě monitorování proces. Plán z roku 1987 měl za úkol zlepšení sociální situace žen využitím 120 opatření seskupených do šesti oblastí: rovnost v právním systému, rodina a sociální zabezpečení, vzdělání a kultura, zaměstnanost a pracovní vztahy, zdraví, mezinárodní spolupráce a asociace.²⁸ Tento plán byl vytvořen podle modelu programů rovných příležitostí pro muže a ženy navrhovaných Evropským společenstvím, do kterého Španělsko v roce 1986 vstoupilo.²⁹

2.1.3 Třetí volební období 1989-1993

V roce 1989 byla oblast ženských práv a nediskriminace v programu socialistické strany i nadále ovlivněna nedávným vstupem země do Evropského společenství a plánem pro rovnost příležitostí prezentovaným Ženským institutem. Strana slibovala podporu rovných příležitostí v přístupu ke vzdělání a dalším nespecifikovaným formám školení. Slibovala usnadnění profesního začlenění žen s nízkou úrovní vzdělání, čímž navazovala na program z předchozího volebního období, ve kterém bylo prioritou začlenění žen nejen z měst, ale také z venkova a průmyslových oblastí. Strana v programu deklarovala úspěch z předešlých let, kdy přibližně milion žen od roku 1985 vstoupilo na trh práce. Ochrana zdraví žen při práci v období těhotenství a následná péče stále zůstávala jedním z hlavních zájmů strany. S tím souviselo i povzbuzování rodin, aby využily rodičovské dovolené. Souborem všech těchto opatření a kroků mělo být docíleno změny v dělení práce v domácnosti a nastavení efektivní rovnováhy mezi rodinným a profesním životem. Rozšíření počtu mateřských škol a sociálních služeb či programů péče o závislé osoby mělo zvýšit možnost účasti žen nejen ve světě práce, ale také v sociálním životě v kultuře nebo v politice. V neposlední řadě se strana v tomto volebním období zavázala k pokračování

Political Agenda 1979–2004“, 86.

²⁷ Programa electoral PSOE 1986, 81-85.

²⁸ Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades, „Historia“.

²⁹ Ibid.

v podpoře primární péče a preventivního lékařství v oblasti plánování rodiny a prevence gynekologických nádorů.³⁰

2.1.4 Čtvrté volební období 1993-1996

Ve volebním programu z roku 1993 se socialistická strana zavázala k boji proti diskriminaci na základě pohlaví, k tomu, aby ženy měly přístup ke společným a veřejné správě za rovných podmínek jako muži. Novinkou programu byla podpora pracovních smluv na částečný úvazek pro ženy, které tak mohly lépe najít rovnováhu mezi péčí o rodinu a profesním životem. Začalo se také hovořit nad rámec již běžícího začleňování žen na pracovní trh, o jejich povýšení na vedoucí pozice jak v privátní, tak ve veřejné sféře. Podpora ze strany vlády byla nadále deklarována i v oblasti podnikání a samostatně výdělečné činnosti, stejně jako v předchozím volebním programu strany. Nadále byla apelováno na zdravotní péči pro ženy a podporu informačních systémů pro prevenci těhotenství a plánovaného rodičovství. Stejně jako předchozí programy i tento se věnoval ženám, které se staly oběťmi domácího nebo sexuálního násilí, a proto nově navrhoval i zřízení azylových domů, informačních a poradenských center a školení pro státní bezpečnostní složky.³¹ Bohužel, v této oblasti ale žádného výraznějšího úspěchu za vlády socialistů dosaženo nakonec nebylo.

Ve čtvrtém období vlády PSOE byl schválen druhý plán pro rovnost příležitostí, jehož cílem bylo přijetí opatření k posunu od formální rovnosti ke skutečné. Plán byl zaměřen na rozvoj v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti za účelem dosažení strukturálních změn, které ženám umožní aktivní účast ve světě kultury, práce a politiky.³² Statistiky z roku 1990 poukazují na stabilní míru zaměstnanosti mezi muži, ale na druhé straně opačný trend v případě žen. Ženy se vzdávaly odborné práce po sňatku nebo po narození prvního potomka a často už se do zaměstnání po pauze vůbec nevracely. Zaměstnanost žen v některých věkových skupinách tak měla neustále klesající tendenci.³³ Se zhoršením ekonomické situace v polovině 90. let začala klesat popularita PSOE a ve všeobecných volbách z roku 1996 již vítězství neobhájila a po dlouhých 14 letech zaujala své místo v opozici.

---

³⁰ Programa electoral PSOE 1989, 65-66. <http://www.psoe.es/media-content/2015/03/Programa-Electoral-Generales-1989.pdf>.

³¹ Programa electoral PSOE 1993, 58-60. <https://www.psoe.es/media-content/2015/03/Programa-Electoral-Generales-1993.pdf>.

³² Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades, „Historia“

³³ Ine.es, „Mujeres y hombres en España“ https://www.ine.es/daco/daco42/sociales/hombre_mujer.pdf.

2.2 Vláda PP v čele s José Maríá Aznarem 1996-2004

V roce 1996 se k moci dostala konzervativní PP v čele s José Maríá Aznarem. Přestože otázky ženských práv a rovnosti byly zahrnuty do předvolebních programů PP, žádné významné pokroky z osmileté vlády PP a její iniciativy nevzešly. Lidovci v programu z roku 1996 pokračovali v odkazu opatření, se kterými začali socialisté v čele s Gonzalezem a slibovali další začleňování žen na trh práce s poskytnutím prostředků, které by jim pomohly s harmonizací profesního a rodinného života. Hlavní politickou prioritou Aznarovy vlády se stalo zlepšení ekonomické situace země a dosažení plné zaměstnanosti. I proto lidová strana začala podporovat, aby ženy nabyly veškerá práva a svobody týkající se jejich začlenění do vzdělávacího a profesního procesu.³⁴

2.2.1 První volební období 1996-2000

V programu z roku 1996 byla PP pro zásadu rovných příležitostí mezi ženami a muži ve španělské společnosti a jejich plné účasti na občanském, politickém, ekonomickém, sociálním a kulturním životě.³⁵ Jak PP v programu zmiňovala, míra nezaměstnanosti žen byla dvojnásobná než mužů a ve srovnání se státy EU byla situace ve Španělsku zdaleka nejhorší. Politika PP měla za cíl usnadnit ženám svobodný výběr způsobu, jakým chtějí žít a odstranit jakékoliv právní, sociální, vzdělávací nebo pracovní bariéry. Dalším bodem programu bylo posílení politické účasti žen na úrovni národní, autonomní i místní. Stejně jako PSOE, tak i lidovci se ve spolupráci s EU snažili předložit akční plán pro rovné příležitosti koordinovaný s IV. evropským programem (Plan Acción para la Igualdad de Oportunidades)³⁶. PP měla v plánu podporovat opatření, která pomohou sladit rodinný a profesní život se spravováním denní péče nebo pracovní doby. S tím byla spojená taktéž stálá snaha o zapojení mužů do chodu domácnosti a lepší dělení rodinných povinností. V rámci začleňování venkovských žen na trh práce a celkového zvýšení zaměstnanosti navrhli lidovci rozšíření produktivity zemědělství s cílem vytvořit pro ně nový způsob příjmů. Strana podporovala odstraňování sexistických stereotypů ve vzdělávání a propagaci aktivit v oblasti rovnosti ve všech vzdělávacích sférách. Kamenem úrazu v profesním životě žen byla diskriminace v oblasti odměňování za práci. Strana podporovala účast žen v odborových, obchodních a politických organizacích a jejich participaci v rozhodovacích

---

³⁴ José M. Magone, *Contemporary Spanish Politics*, 19.

³⁵ Programa electoral PP 1996, 187-189. <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/1150-20090908161854.pdf>.

³⁶ Akční plán pro rovnost příležitostí

orgánech. Co se týče zdraví žen, lidovci podporovali sexuální osvětu, aby se zamezilo nechtěným těhotenstvím. V některých případech lidová strana navrhovala dokonce, aby antikoncepční prostředky byly pro ženy bezplatné. Stejně jako předchozí vlády se ta Aznarova zavázala k boji za vymýcení domácího násilí a sexuálního násilí na ženách uvnitř i mimo manželství.³⁷

V rámci genderových politik byl v roce 1997 přijat třetí plán pro rovnost příležitostí, který měl dát základ pro politiky rovnosti a podporu účasti žen ve všech sférách společenského života, aby se mohly podílet na rozhodování a tím bylo dosaženo cílů rovnosti a rozvoje. Tento plán převzal závazky získané z akční platformy schválené na IV. Světové konferenci o ženách v Pekingu stejně tak jako pokyny získané z akčního programu EU. Významnějších výsledků v průběhu prvního funkčního období v otázce genderových politik nedošlo, jelikož nepředstavovaly pro stranu prioritu v době, kdy země čelila ekonomickým problémům.

Jelikož se PP nejvíce soustředila na otázku zaměstnanosti v rámci genderových politik, uvádím v práci proto následující statistické údaje. V roce nástupu PP do úřadu byla nezaměstnanost žen téměř dvojnásobná ve srovnání s muži (25,7 %, 15,1 %)³⁸, na což strana v předvolebním programu poukazovala. V roce 2000, když končilo první funkční období ve vládě, sice celkově nezaměstnanost v zemi klesla, ale rozdíl mezi nezaměstnaností žen a mužů se ještě zvětšil.

2.2.2 Druhé volební období 2000-2004

V programu k volbám v roce 2000 řešila PP opět zaměstnanost žen a jejich plnou rovnost na trhu práce. Navrhovala pokračovat v podpoře najímání na dobu neurčitou, jelikož ženy jsou z velké části najímány pouze na dobu určitou, zároveň upřednostňovat přístup žen do odvětví, v nichž jsou ženy stále málo zastoupeny.³⁹ PP chtěla pokračovat v dosažení účinnosti principu rovných příležitostí pro ženy a muže ve společnosti odstraněním bariér, které jsou překážkou pro účast žen na společenském, pracovním, ekonomickém a kulturním životě. V programu se objevilo i téma domácího násilí, které se stalo vedle zaměstnanosti jednou z hlavních priorit.

---

³⁷ Ibid., 187-189.

³⁸ Datosmacro.com, „Desempleo de España“, <https://datosmacro.expansion.com/paro/espana?anio=1996>.

³⁹ Programa electoral PP 2000, 39. <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/1151-20090908162133.pdf>.

V reakci na zhoršující se problematiku nezaměstnanosti přijala strana zákon o naléhavých opatřeních k reformě trhu práce s cílem zvýšit zaměstnanost a zlepšit její kvalitu. V rámci toho zřídila strana program na podporu zaměstnanosti žen na rok 2001, který měl za úkol zajistit sociální zabezpečení pro ženy pod různými důvody nezaměstnanosti.⁴⁰

Obavy z domácího násilí a špatného zacházení vedly k úpravám trestního zákoníku. Z toho důvodu byly vytvořeny nové jednotky Národní policejní a civilní stráže pro ženy a byla přijata zdravotní a sociální opatření k zajištění co nejširší ochrany oběti.⁴¹ PP v programu doporučila zintenzivnění kroků k předcházení případů domácího násilí, odhalování rizikových situací a podporovala přijetí preventivních postupů, které zaručí agresorovu vzdálenost od oběti.⁴² Ve spolupráci s autonomními společenstvími měli lidovci v plánu zřídit podpůrné linky pro ženy, které jsou oběťmi zneužívání a zajistit školení a poradenství v přijímacích střediscích a chráněných bytech. Strana měla za cíl zlepšit péči o těhotné ženy a podpořit a zintenzivnit návrhy na prevenci léčby nemocí specifických pro ženy, jako je například rakovina prsu.

Měl být také schválen zákon o usmíření rodinného a pracovního života pro usnadnění rovnováhy mezi rodinnými a profesními úkony. Program řešil dávky v mateřství tak, aby bylo následné znovu začlenění na trh práce co nejstabilnější. Strana chtěla odstranit diskriminaci, pokud jde o mzdy a jakýkoliv jiný aspekt nerovných pracovních podmínek. Královský dekret tak zřídil v roce 2000 Observatoř pro rovnost příležitostí mezi ženami a muži s cílem monitorování pokroků v oblasti rovných příležitostí a následovného zhodnocení politik plánovaných pro tento účel.⁴³

Na genderových politikách přijatých v druhém funkčním období jsou zjevné vlivy EU, která přebírala iniciativu i v této oblasti. Pokrokem v boji proti násilí na ženách bylo zahájení monitorování přesných čísel obětí násilí, se kterým se začalo v roce 2003 a je tak patrná efektivita přijímání jednotlivé legislativy soustředěné na tento společenský problém. Díky Ženskému institutu, který tato data shromažďoval a zveřejňoval, se dařilo ve Španělsku lépe cílit na konkrétní problémy v oblasti genderových politik.⁴⁴

---

⁴⁰ Ine.es, „Mujeres y hombres en España“.

⁴¹ Programa electoral PP 2000, 118.

⁴² Ibid., 112.

⁴³ Ine.es, „Mujeres y hombres en España“.

⁴⁴ Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades, „Equal Oppurtunities Strategic Plan 2014-2016“ <http://www.inmujer.gob.es/actualidad/PEIO/docs/PEIO2014-2016Ingles.pdf>.

2.3 Vláda PSOE v čele s José Luisem Rodríguezem Zapaterem 2004-2011

Po dlouhém období v opozici se k moci v roce 2004 opět dostala PSOE vedená José Luisem Rodríguezem Zapaterem. Co se týká vývoje nástrojů na upevňování genderových politik, byla tato vláda neaktivnější a přinesla s sebou mnoho důležitých legislativních změn. Tyto státní reformy měly podporu regionálních vlád, spojené levice a většiny v parlamentu. Již od začátku své vlády volila PSOE velmi rozdílný způsob zavádění genderových politik než její předchůdci. Kromě legislativy, kterou v průběhu svého působení zavedla, byla také první paritní vládou ve Španělsku, což dodržela v obou svých funkčních obdobích. V roce 2005 představila PSOE zákon o manželství mezi osobami stejného pohlaví, což se setkalo s nelibostí u katolické církve i u opozičních lidovců.⁴⁵ I navzdory protestům napříč regiony, ve kterých většinu drželi opoziční lidovci, byl zákon přijat s podporou levicových stran. Španělsko se tím stalo jednou z nejprogresivnějších evropských zemí v tomto ohledu. Tento krok navazoval na odkaz Felipe Gonzaleze, který podporoval rozšiřování práv nových společenských skupin. Začala být aktuální i značná sekularizace, která se stala jedním z předpokladů přijetí progresivních reforem, se kterými Zapaterův kabinet přicházel. Jedním z důsledků byla také zvyšující se všeobecná míra tolerance ve společnosti na jedné straně, ale na druhé straně se PSOE dostala do konfliktu s církví, která s progresivními reformami nesouhlasila. Dalšími reformami, se kterými PSOE přišla, bylo uvolňování postihů za interrupci, nebo zrychlené rozvodové řízení.⁴⁶

2.3.1 První volební období 2004-2008

PSOE ve svém programu z roku 2004 věnuje ženské otázce velkou pozornost. Odvolává se na odkaz socialistické vlády, která stála v čele státu od roku 1982 do roku 1996 a jejímu politickému úsilí v této problematice. Pro pokračování politiky rovnosti v oblasti podpory ženské emancipace měli socialisté v plánu zavést nová opatření. Jedním z nich byl zákon zaručující rovné příležitosti pro muže a ženy ve všech sférách života. Dalším bodem socialistického programu bylo posílení Ženského institutu, rozšíření jeho pravomocí a udělení vyššího postavení v rámci vládní struktury. PSOE také slibovala vytvoření rady, která by fungovala jako spojka mezi vládou a ženskými organizacemi a byla by prostorem pro dialog a koordinaci.

---

⁴⁵ José M. Magone, *Contemporary Spanish Politics*, 20.

⁴⁶ *Ibid.*, 20.

Reakcí na problematiku násilí na ženách měla strana v plánu představení komplexního zákona proti tomuto druhu násilí. Socialisté také navrhli zřízení Národní observatoře pro genderové násilí, která by byla schopna poskytnout větší transparentnost v oblasti a analyzovat další postupy. Národní observatoř měla být vytvořena jako orgán složený z nezávislých lidí, aby byla zajištěna její suverenita.

V ekonomické oblasti socialisté v programu poukazovali na stále vysokou míru mzdové nerovnosti a celkově vysoké nezaměstnanosti žen. Strana také slibovala schválení zákona o rovném zacházení mužů a žen v zaměstnání a vytvoření agentury pro rovnost v zaměstnání, která měla proti diskriminaci bojovat. Její součástí měly být odborové, obchodní a ženské organizace.⁴⁷ Odvětví, kterým se PSOE v souvislosti s emancipací žen také ve svém programu zabývala, je jejich zastoupení na politických postech, které bylo podle strany stále ještě opomíjeno, a ženy byly v menšině. Strana slibovala, že uskuteční širokou kampaň s cílem vyzvat ženy k politické účasti a rozšířit povědomí společnosti ve prospěch přítomnosti žen v rozhodovacích orgánech na všech úrovních. V plánu bylo předložení zákona, který bude vyvážený poměr mužů a žen jako volebních kandidátů. V poslední řadě řešil program PSOE z roku 2004 otázku reprodukčního práva, což je ve Španělsku stále vracejícím se tématem jednotlivých vlád. Strana se stavěla za takzvanou možnost žen a mužů na vlastní volbu, co se týče jejich zdraví a sexuálních práv včetně mateřství nebo otcovství.⁴⁸

PSOE začala ihned po zvolení do čela vlády plnit body svého programu. Během období konzervativní Aznarovy vlády (1996-2004) se feministická hnutí spojila s levicovými stranami a společně začaly připravovat zákon ošetřující násilí na základě pohlaví, jehož hlavním cílem bylo formulování vládních veřejných politik týkajících se genderového násilí. Po výhře PSOE ve volbách v roce 2004 se stal politický kontext příznivý k přijetí tohoto zákona.⁴⁹

2.3.1.1 Ley Orgánica 1/2004

Mobilizací jinak roztříštěného feministického hnutí a jeho spoluprací s levicovými stranami se podařil prosadit a schválit komplexní zákon upravující opatření na ochranu před násilím na základě pohlaví a vymýcení trestné stránky machismu ze španělské společnosti.

---

⁴⁷ Programa electoral PSOE 2004, 93-103. www.psoe.es.

⁴⁸ Ibid., 93-103.

⁴⁹ María Bustelo, „Three Decades of State Feminism and Gender Equality Policies in Multi-governed Spain“, 114.

Španělsko bylo první evropskou zemí, která vyvinula takto konkrétní, moderní a aktuální souhrnný zákon proti násilí na základě pohlaví. Zákon zavedl specializované soudy, vládní delegace, observatoř, komplexní síť sociální pomoci pro oběti nebo bezplatnou národní telefonní linku. Veškeré posilování mechanismů a vynucování zákonů k usvědčování násilníků mělo na jeho základě být ve spolupráci s autonomními společenstvími.⁵⁰ Zákon reagoval na požadavky ženských hnutí a těšil se velké podpoře politických stran napříč politickým spektrem. I přesto, že zákon zohledňoval pouze jeden typ násilí na základě pohlaví, a to násilí mezi intimními partnery, byl důležitou legislativou, u které je oproti doposud přijímaným politikám její dodržování vynutitelné. Významným pokrokem v nahlížení na násilí na ženách byl fakt, že začalo být bráno jako problém společnosti a ne jedince. Ten může se zavedením zákona využít prostředků poskytovaných vládou a organizacemi zabývajícími se tímto tématem.⁵¹

Na základě článku 29 byla vytvořena *Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género*⁵², jejímž nadřazeným orgánem bylo Ministerstvo pro rovnost. Vládní delegace tak je odpovědná za propagaci a koordinaci opatření zavedených v reakci na genderové násilí a je zaštiťující institucí pro další orgány. Jedním z nich je například *Observatorio Estatal de Violencia sobre la Mujer*, který jako kolegiální mezirezortní orgán zodpovídá za poradenství, institucionální spolupráci, přípravu zpráv, studií a návrhů na opatření v oblasti násilí na základě pohlaví. Spadá pod státního tajemníka pro sociální služby a rovnost prostřednictvím *Delegación del Gobierno para la Violencia de Género*.⁵³ Experti mezi lety 2007 a 2013 shromažďovali data o obětech genderového násilí. Po vyhodnocení těchto dat bylo vládě doporučeno rozšíření zákona o další formy násilí na ženách, zahrnutí dětských obětí a další oblasti, kterých se tato otázka týká. Problematikou násilí na ženách se zabývala i organizace Amnesty International, která poukázala ve svých zprávách v roce 2005 a 2007 na nedostatek právní ochrany pro ženy migrantů bez dokumentace, nebo které jsou zaevidovány a závislé na dokumentaci svých partnerů. Díky tomu, je v přistěhovaleckých rodinách problém partnerského násilí těžko identifikovatelný, jelikož se oběť bojí oznámit násilníka, který je zároveň i jejím partnerem bez kterého by jí hrozilo vyhoštění. Proto Plán

---

⁵⁰ Programa electoral PSOE 2004, 224.

⁵¹ Emanuela Lombardo, „Gender equality politics in Spain“, *Policy department C: Citizens' rights and constitutional affairs 2016*.

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/583112/IPOL_STU\(2016\)583112_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/583112/IPOL_STU(2016)583112_EN.pdf).

⁵² *Vládní delegace proti násilí na základě pohlaví*.

⁵³ Gobierno de España, „Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género“, <http://www.violenciagenero.igualdad.gob.es/instituciones/observatorioEstatal/home.htm>.

občanství a integrace z let 2011 a 2014 apeluje na nutnost zařazení genderové perspektivy do migračních politik.⁵⁴

Komplexní monitorovací systém VioGen v případech násilí na základě pohlaví, který spadá pod státního tajemníka pro bezpečnost Ministerstva vnitra, byl uveden do provozu v červenci v roce 2007 v souladu s ustanoveními komplexního zákona 1/2004 o ochranných opatřeních proti násilí na základě pohlaví. Sleduje a chrání ženy, které jsou oběťmi násilí na základě pohlaví a jejich dcery a syny. Má za úkol spojit různé veřejné instituce, které mají pravomoci ve věcech genderového násilí. Předpovídá míru rizika a podle ní provádí sledování a ochranu obětí pomocí sítě po celém území státu.⁵⁵ Údaje jsou zaneseny do tabulek a rozděleny podle míry rizika.⁵⁶

Vytyčeného cíle dosáhla strana i přijetím dalších zákonů týkajících se diskriminace a nerovnosti mezi pohlavími. Rok po přijetí komplexního zákona proti genderovému násilí představila strana legislativu povolující manželství osob stejného pohlaví, kterým zákon přisuzuje stejná práva, která platí pro heterosexuální manželství. O rok později byl představen také zákon ošetřující práva pro pečovatele o závislé osoby, který se stal důležitou složkou legislativy přijaté za socialistické vlády především v jejím prvním funkčním období. Ke konci prvního funkčního období byl přijat zákon 3/2007 o účinné rovnosti pohlaví, který mimo jiné zavedl povinné genderové jednotky v rámci příslušných regionálních a národních ministerstev a zasadil tak základ pro genderový mainstreaming jako jeden z nástrojů aplikování politik rovnosti.⁵⁷

2.3.1.2 Ley Orgánica 3/2007

Komplexní zákon pro účinnou rovnost mezi ženami a muži, jak zní jeho oficiální název, byl schválen 22. března 2007. Se základem ve článku 14 španělské ústavy prohlašuje právo na rovnost a nediskriminaci na základě pohlaví, jeho přijetí tak představovalo zlom v politikách rovnosti ve Španělsku. Základem zákona byla potřeba regulačních opatření

---

⁵⁴ Emanuela Lombardo, „Gender equality politics in Spain“, *Policy department C: Citizens' rights and constitutional affairs 2016*.

⁵⁵ Gobierno de España, „Sistema VioGén“, <http://www.interior.gob.es/web/servicios-al-ciudadano/violencia-contra-la-mujer/sistema-viogen>.

⁵⁶ Violenciagenero.org, „Sistema de seguimiento integral en los casos de violencia género“, <https://violenciagenero.org/estadisticas/sistema-seguimiento-integral-casos-violencia-genero-sistema-viogen-marzo-2020>.

⁵⁷ María Bustelo, „Three Decades of State Feminism and Gender Equality Policies in Multi-governed Spain“, 116.

k boji proti všem projevům diskriminace na základě pohlaví v sociální, politické, hospodářské a kulturní sféře. Nařízení v něm uvedená se dotýkají všech oblastí španělských veřejných politik jak na státní, tak na regionální a místní úrovni. Zákon se zaměřil na aktivní rovnost mezi muži a ženami a přinesl nové instituce, které mají dohlížet na jeho dodržování v oblastech jako je sociálně-politická a ekonomická účast, spolupráce na rodinných a pracovních úkolech, vzdělávání, zdravotnictví nebo násilí.⁵⁸ Zákon říká, že jsou si ženy a muži rovni v lidské důstojnosti, právech a povinnostech. Uplatňuje právo na rovné zacházení a rovné příležitosti mezi pohlavími, a to především v otázce diskriminace na základě pohlaví v jakékoliv oblasti života. Tím se snaží docílit demokratičtější, spravedlivější a solidárnější společnosti. Zákon stanoví zásady pro jednání ve veřejných institucích a klade důraz na vyvarování se sexismu.⁵⁹ Na jeho základě bylo například i zavedeno individuální právo na dva týdny otcovské dovolené jako krok k rovnoměrnějšímu sdílení genderových rolí v péči o děti.

2.3.2 Druhé volební období 2008-2011

Hlavním motem druhého volebního období se díky přijetí zákona 3/2007 stala efektivní rovnost ve španělské společnosti. Politiku rovnosti v programu PSOE označovala za motor ekonomického rozvoje, prohlubování demokracie a sociální spravedlnosti země.⁶⁰ PSOE navrhovala zvýšit zdroje přidělené inspektorátu práce v souladu se zákonem o rovnosti a přijmout kvóty na rovnost na ministerstvech a ve veřejných institucích závislých na státní správě. Ač PSOE ukazovala na úspěch v obsazování pracovních míst ženami, stále se nelepšila situace s nerovným odměňováním. To měl zákon o rovnosti postupně řešit a jeho dodržování mělo přispět k vymýcení těchto nespravedlností. Stejně jako v předešlém období program řešil sexuální a reprodukční práva a genderové násilí.⁶¹ PSOE navrhla jednotky rovnosti na všech ministerstvech a ve veřejných institucích závislých na obecné státní správě. Tím se PSOE odkazuje již na zmíněnou meziresortní komisi, která byla následně zřízena na základě zákona o účinné rovnosti mezi ženami a muži. Strana chtěla

---

⁵⁸Directorate-general for international policies, „Spanish policy on gender equality: relevant current legislation and policies“, *Policy departmen C: Citizne's rights and constitutional affairs 2009*. [http://www.eif.gov.cy/mlsi/dl/genderequality.nsf/All/F77A0B8A7509E21BC2257A750029C8B2/\\$file/The%20policy%20on%20gender%20equality%20SPAIN.pdf](http://www.eif.gov.cy/mlsi/dl/genderequality.nsf/All/F77A0B8A7509E21BC2257A750029C8B2/$file/The%20policy%20on%20gender%20equality%20SPAIN.pdf).

⁵⁹ Noticias Jurídicas, „Ley Orgánica 3/2007, de 22 de marzo, para la igualdad efectiva de mujeres y hombres“ http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo3-2007.html.

⁶⁰ Programa electoral PSOE 2008, 219. <https://www.psoe.es/media-content/2015/09/176123-000000118784.pdf>.

⁶¹ Ibid., 219.

připravit statistiky, které zviditelní neplacenou práci žen, a zdůrazní její význam pro ekonomiku země. Měla v plánu vytvářet jednotky pro rovnost v redakční radě veřejných sdělovacích prostředků a propagovat je v soukromých sdělovacích prostředcích, se zvláštním důrazem na řešení násilí na základě pohlaví, obchodování se ženami a na základě sexuálních stereotypů.

Genderové nerovnosti byly stále zjevné a španělský systém byl charakterizován silným postavením rodiny a domácnosti, jejíž chod stále závisí převážně na ženské neplacené práci. Podle statistik 93% žen věnovalo čas chodu domácnosti a rodině ve srovnání s 70% u mužů.⁶² Sociální závislost měla stálý dopad na příležitosti žen v uplatnění na trhu práce.⁶³

V programech se začínala objevovat otázka žen přistěhovalkyň. Těm by měl pomoci plán pro sociální a pracovní integraci, který se zabýval nejen zlepšováním podmínek jejich začlenění do práce, ale řešil také obecné otázky týkající se práv, vzdělání, rodiny, bydlení, zdraví, ochrany před násilím na základě pohlaví, účast ve vedení a přístup k informačním zdrojům. Na programu byla i nová regulace práce v domácnosti, která má být začleněna do obecného režimu sociálního zabezpečení s cílem ukončit diskriminaci těchto pracovníků, většinou přistěhovalců, a zlepšit jejich sociální dávky, pracovní smlouvy a pracovní podmínky. Stále se objevovala snaha podpory ženského podnikání a zlepšení mechanismů jeho financování, nebo důležitost dělení jak profesního, tak i rodinného života mezi obě pohlaví.⁶⁴ V tomto ohledu PSOE navrhovala otcovskou dovolenou na 4 týdny, a to i pro páry stejného pohlaví, což se odvolává na zákon upravující homosexuální manželství.⁶⁵ Co se týče školství, navrhovala PSOE vytváření jednotek pro výuku genderových studií. Strana také chtěla začlenit odborníky v oblasti koedukace a rovnosti do orgánů odpovědných za hodnocení vzdělávání, výzkum, inovace a do služeb podpory učitelů.⁶⁶ Dále PSOE považovala za zásadní právo žen na sexuální a reprodukční zdraví a že toto právo zahrnuje dostupné, přiměřené a komplexní informace, vzdělávání a služby přizpůsobené potřebám různého věku z různých hledisek: znalost zdrojů, specializovaná zdravotní péče v každé fázi života a z hlediska těhotenství, početí, menopauzy a sexuálních informací a antikoncepčních

---

⁶² Ine.es, „Mujeres y hombres en España“.

⁶³ E. Lombardo, „The Spanish Gender Regime in the EU Context: Changes and Struggles in Times of Austerity.“ *Gender Work and Organization* 24 č.1, 20–33.
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=edswss&AN=000393877000003&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

⁶⁴ Programa electoral PSOE 2008, 219.

⁶⁵ *Ibid.*, 220.

⁶⁶ *Ibid.*, 222.

metod. Strana podporovala veškeré aspekty související s přípravou na početí a novými způsoby asistované reprodukce.

V otázce násilí na ženách specifikovala PSOE přistěhovalkyně, které čelí násilí kvůli své zranitelnosti a ekonomické závislosti. Otázka přistěhovalkyň jakožto obětí genderového násilí je obsažena ve článku 17 zákona 1/2004, který říká, že *všechny ženské oběti násilí na základě pohlaví, bez ohledu na jejich původ, náboženství nebo jakékoliv jiné osobní či společenské podmínky nebo okolnosti mají práva uznána tímto zákonem.*⁶⁷ Předcházet násilí měly preventivní programy zaměřené na mladistvé a dospívající. Cizinci, kteří se genderového násilí dopustí, by měli být vyhoštěni ze španělského území na dobu 10 let. Zintenzivnit se mělo také průběžné školení všech odborníků, kteří jsou součástí procesu péče o oběti, od soudnictví, státní zastupitelství, právnické profese, zdravotnictví, sociální věci, státních bezpečnostních složek a dalších státních orgánů, čemuž se věnuje zákon o násilí na základě pohlaví.⁶⁸ PSOE navrhla udělit více práv přistěhovalkyním v reakci na skutečnost, že migrační proces prošel kvalitativní změnou s rostoucí feminizací imigrace. Strana se snažila také vymýtiti sexuální vykořisťování, obchodování se ženami a prostituci. To mělo státu pomoci v boji s mafií a zamezením obchodu se ženami.⁶⁹

Po úspěšném přijetí zákonů v prvním volebním období se druhé období zdaleka nevyznačuje takovou aktivitou v oblasti politik rovnosti mezi ženami a muži. Ženský institut si po dobu vládnutí PSOE prošel mnoha institucionálními reformami, když byl s nástupem vlády PSOE zřízen Generální sekretariát pro politiku rovnosti, který získal větší důležitost, co se týče institucionální hierarchie. Na základě zákona 3/2007 bylo vládou navíc v roce 2008 zřízeno Ministerstvo pro rovnost. To bylo o dva roky později zrušeno v rámci Zapaterových rozpočtových škrťů ve spolupráci s politikami EU spojenými s postupně sílící hospodářskou krizí. Tak se po úspěšném vývoji genderových politik v letech 2004-2010 jejich důležitost začala pro vlády snižovat. Kromě škrťů ve financování institucí a jejich degradování byly ve dvou regionech (Galicia a Murcia) agentury pro rovnost úplně zrušeny.⁷⁰ Škrty ve financování se dotkly i zákona týkajícího se péče o závislé osoby z roku 2006, když se snížené sociální zabezpečení dotklo především neprofesionálních pečovatелů,

---

⁶⁷ Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2004-21760>.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Programa electoral PSOE 2008, 227.

⁷⁰ María Bustelo, „Three Decades of State Feminism and Gender Equality Policies in Multi-governed Spain“, 112.

což stejně jako ostatní finanční škrty v oblasti genderu mobilizovalo feministickou platformu.⁷¹

Na počátku druhého funkčního období byl také přijat strategický plán pro rovnost příležitostí mezi ženami a muži 2008-2011. Ten měl za úkol posílení postavení žen ve smyslu dosazování do rozhodovacích orgánů. Plán měl snahu aplikovat genderový mainstreaming jako nástroj, který předpokládá integraci genderového rozměru do veškerých akcí veřejné správy, což byl jeden z cílů, kterého chtěla PSOE ve svém předvolebním programu dosáhnout. Do plánu bylo zahrnuto 12 tematických os jako například politická a sociální účast, ekonomická účast, spoluodpovědnost, vzdělání, zdraví nebo násilí.⁷²

2.3.2.1 Ley Orgánica 2/2010

V rámci předvolebních slibů o podpoře reprodukčních a sexuálních práv připravila PSOE zákon reformující reprodukční práva žen z 80. let. Ten měl nově garantovat právo na svobodné rozhodnutí do 14. týdne těhotenství, popřípadě do 22. týdne, pokud je vážně poškozen plod nebo je ohrožen život matky.

Estableceremos una legislación integral para garantizar el derecho a la salud sexual y reproductiva de toda la población. Reformaremos la legislación sobre el derecho a la interrupción voluntaria del embarazo para adoptar un sistema de plazo.

Vypracujeme komplexní právní předpisy, které zaručí právo na sexuální a reprodukční zdraví pro celou populaci. Budeme reformovat právní předpisy týkající se práva na dobrovolné přerušování těhotenství k přijetí fungování tohoto systému.⁷³

Zákon o sexuálním a reprodukčním zdraví a dobrovolném přerušování těhotenství byl přijat v březnu 2010. Momentálně platný nástupce zákona z roku 1985 zohledňuje ženskou svobodu volby a rozhodování. Zárok se tak legálně může uskutečnit do 14. týdne těhotenství bez udání důvodu a k provedení zákroku mezi 14. a 22. týdnem musí být předloženy speciální důvody, které by ho opravňovaly. Po uvedení tohoto zákona v platnost se počet potratů ve Španělsku začal meziročně snižovat. Zákon mimo jiné také zahrnuje opatření ke snadnějšímu přístupu k účinné antikoncepci.⁷⁴

---

⁷¹ E. Lombardo, „The Spanish Gender Regime in the EU Context: Changes and Struggles in Times of Austerity.“, 20–33.

⁷² Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades, „Historia“.

⁷³ Programa electoral PSOE 2004, 93-103.

⁷⁴ I. Lete, J. Calaf, E.López-Arregui, „Is there a need for a new abortion law in Spain?“, 75–7.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=asn&AN=94885502&lang=cs&>

Tento zákon stále naráží na nevoli ze strany lidovců. Největší kauzu proti zákonu vyvolal bývalý ministr spravedlnosti Alberto Ruiz-Gallardón, který uvedl, že zdravotní postižení plodu není důvodem pro žádost na právo o potrat. Původně by podle Gallardónova návrhu zákona také musela předložit žena zprávu od dvou psychiatrů, aby prokázala psychickou újmu spojenou s těhotenstvím.⁷⁵ Jeho kontroverzní návrh novely zákona, který byl schválen kabinetem se přibližuje zpět k zákonu z roku 1985, čímž by vrátil Španělsko o třicet let zpět za ostatní státy EU. Zákonem se snažil Gallardón bojovat s demografickou situací země a stárnutím populace. S takto radikálním krokem ale nesouhlasili ani jeho straničtí kolegové. Jelikož jeho návrh nezískal dostatečnou podporu a byl odložen, oznámil svou rezignaci a odchod z politiky.⁷⁶ Proti konzervativnímu návrhu zákona o potratech se, ač se zpožděním, začala mobilizovat španělská feministická hnutí, která aktivně reagovala masovými protesty v ulicích. Podporu našla i v řadách zástupců evropských vlád jako je například Francie a protesty podporovali i voliči lidové strany.⁷⁷ María Bustelo ve své publikaci také upozorňuje na zvyšující se feministickou účast s příchodem konzervativních vlád, který jinak nekoordinované španělské feministické skupiny spojuje a zlepšuje jejich organizační aktivitu, která se následně s vládami podporujícími jejich požadavky může projevit.

2.4 Vláda PP v čele s Marianem Rajoyem 2011-2018

Po úspěšném procesu začleňování ženské otázky do nejvyšších politických debat v průběhu první dekády nového tisíciletí se rozvoj začal s příchodem hospodářské krize za druhého vládního období Zapatera velmi zpomalovat a krize na seznamu priorit značně potlačila pozornost k politice rovnosti mužů a žen ve společnosti. S krizí bylo totiž spojeno i výrazné snížení financování sociálních politik, restrukturalizace nástrojů používaných pro aplikování genderových politik, stagnace v ženském zastoupení a zpříšňování podmínek pro reprodukční práva. Režim rovnosti ve společnosti se tak začal pohybovat směrem ke konzervativním tendencím.⁷⁸ Vláda PP v čele s Rajoyem ve spolupráci s EU v rámci reakce

---

site=eds-live&scope=site.

⁷⁵ Vero Gutiérrez Calvo, „Minister hints new abortion law will treat “disability” and “deformity” differently“ *El País* 1.7.2014. https://english.elpais.com/elpais/2014/07/01/inenglish/1404222241_221226.html.

⁷⁶ El País, „Spanish justice minister resigns after failure of abortion law“, *El País* 23.9.2014.

https://english.elpais.com/elpais/2014/09/23/inenglish/1411488300_775544.html.

⁷⁷ María Bustelo, „Three Decades of State Feminism and Gender Equality Policies in Multi-governed Spain“, 113.

⁷⁸ E. Lombardo, „The Spanish Gender Regime in the EU Context: Changes and Struggles in Times of Austerity.“, 20–33.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=edswss&AN=000393877000003>

členských států na evropskou hospodářskou krizi nejen pokračovala ve škrtech, ale také zhoršila institucionární uspořádání související s politikami rovnosti.⁷⁹

2.4.1 První volební období 2011-2015

Nástup PP k moci byl spojen s hospodářskou krizí, která s sebou přinesla mnoho socioekonomických problémů a otázka genderových politik se upozadila a nepředstavovala pro stranu především v prvním období vlády prioritu. Ani samotná vláda nevykazovala známky rovnosti pohlaví vzhledem k tomu, že nepokračovala v trendu paritní vlády zavedeném Zapaterem. Počet žen se snížil i v otázce jejich zastoupení na vysokých postech, což může být výsledkem ideologického nesouhlasu konzervativních lidovců se zavedením genderových kvót.⁸⁰ Úspěšná opatření podporovaná Evropskou unií navíc měla negativní dopad na instituce pro rovnost žen a mužů, jejich působení bylo omezeno a restrukturalizováno.⁸¹

Ve stranickém programu z roku 2011 se řešily dvě hlavní otázky spojené s genderovou diskriminací. Jednou z nich je stálá nerovnost v pracovním životě a odměňování. Strana se zavázala k vyplnění mezery v odměňování neboli za stejnou práci, stejná odměna. Druhým bodem bylo genderové násilí a jeho nesnižující se čísla a neefektivnost doposud přijatých zákonů, jak se v programu uvádí.⁸² Ženy a muži měli mít stejné podmínky v realizaci projektů, což naráželo na fakt, že na ženách stále více či méně závisí domácnost spojená s obtížnějším zařazením na pracovní trh. K tomu se pojí odstranění překážek plného vyvážení mezi pracovním, osobním a rodinným životem.⁸³ Poprvé se objevila problematika nucených sňatků, které mají být nově klasifikovány v trestním zákoníku nejen jako trestný čin, ale jako přitěžující druh trestného činu donucování nebo jako konkrétní trestný čin v rámci rodinných vztahů. Strana se zavázala k účinnému boji proti násilí na základě pohlaví, zdokonalení stávajících předpisů a jejich přizpůsobení současné situaci a posílení jejich ochranných mechanismů. Zlepšit by se podle vlády měla i úroveň pečovatelských služeb pro oběti sexuálního vykořisťování. Strana slíbila připravit

---

&lang=cs&site=eds-live&scope=site.

⁷⁹ José M. Magone, *Contemporary Spanish Politics*, 21.

⁸⁰ E. Lombardo, „The Spanish Gender Regime in the EU Context: Changes and Struggles in Times of Austerity.“ 20–33.

⁸¹ Emanuela Lombardo, „Gender equality politics in Spain“, *Policy department C: Citizens' rights and constitutional affairs 2016*.

⁸² Programa electoral PP 2011, 118. <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/5751-20111101123811.pdf>.

⁸³ *Ibid.*, 118.

nový plán proti obchodování s lidmi a vypracování národního protokolu pro péči o oběti obchodování s lidmi.⁸⁴

Po aktivním období přijímání genderových politik jako priorit se s koncem Zapaterovy a poté s nástupem Rajoyovy vlády situace institucí a rozvoj genderových politik zhoršila. Zrušení nově zřízeného Ministerstva pro rovnost a začleněním jeho agendy pod Ministerstvo zdravotnictví a sociálních služeb jeho pozici degradovalo a odsunulo otázku genderu do pozadí vedle dalších pěti kritérií diskriminace. Pole působnosti Ženského institutu se ale nezměnilo a podle směrnic přicházejících z EU mělo nově spojené Ministerstvo zdravotnictví, sociálních služeb a rovnosti za úkol předcházet diskriminaci na základě pohlaví, etiky, náboženství nebo víry, sexuální orientace, věku a zdravotního postižení.⁸⁵ Některé agentury pro rovnost na regionální úrovni si dokázaly udržet své postavení i navzdory státním škrtnům ve financování a pokračovat tak v politikách rovnosti žen a mužů i v době krize. Jednalo se například o genderové agentury v Baskicku nebo Andalusii.⁸⁶

V březnu 2014 byl Radou ministrů přijat strategický plán pro rovné příležitosti podporovaný i vládou stranou, který věnuje většinu svého rozpočtu na podporu zaměstnanosti žen a na opatření, které by pomohly se slučitelností pracovních a rodinných povinností, reaguje tak na hlavní dopad hospodářské krize – nezaměstnanost. Plán si kladl tři hlavní cíle: snižovat nerovnost, která stále prostupuje trh práce a ekonomiku, především oblast nerovnosti v odměňování, podporovat souznění a spoluzodpovědnost v osobním, rodinném a pracovním životě a v poslední řadě vymýcení násilí na základě pohlaví.⁸⁷ Dalšími body strategického plánu byly také vylepšení účasti žen na politickém, ekonomickém a společenském životě, zavedení dalších rovných příležitostí pro ženy a muže prostřednictvím vzdělávacího systému.

První období vlády Mariana Rajoye bylo doprovázeno masovými demonstracemi kvůli nespokojenosti s vládním systémem a novou penzijní reformou. Hospodářská krize způsobila velkou míru nezaměstnanosti a prohloubila již znatelné rozdíly ve společnosti. Španělé tak vyšli do ulic v Madridu, Barceloně a dalších padesáti španělských městech, aby

---

⁸⁴ Ibid., 120.

⁸⁵ Emanuela Lombardo, „Gender equality politics in Spain“, *Policy department C: Citizens' rights and constitutional affairs 2016*.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades, „Equal Opportunities Strategic Plan 2014-2016“

vyjádřili svůj nesouhlas.⁸⁸ Tyto akce nesly souhrnné označení 15M podle data, kdy demonstrace začaly.⁸⁹ V následujících letech probíhaly i další masové mobilizace obyvatel označované jako *mareas ciudadanas*.⁹⁰ Jedna z větví této občanské iniciativy reagovala na vládní škrty v oblasti politik rovnosti pohlaví, a především pak na návrh novely reprodukčního zákona, který představil tehdejší ministr spravedlnosti Alberto Ruiz-Gallardón. Zároveň hnutí poukazovalo na stále trvající důležitost přijímání ochranných opatření v boji proti genderovému násilí.⁹¹ Počty jeho obětí se začaly zvyšovat především ke konci vlády Zapatera, na což mohla mít vliv i přicházející hospodářská krize. V únoru 2014 se v reakci na návrh změny reprodukčního zákona konala protestní akce pojmenovaná „El Tren de la Libertad“, která byla vypravena z města Gijónu ležícím na severu země do hlavního města. Protestující oblečení ve fialovém, což znázorňuje barvu feministického hnutí, se tak soustředili do Madridu, který se stal centrem protestů.⁹² Tyto akce feministického hnutí si získaly pozornost velkého počtu mladých žen a tím se začala formovat silná feministická základna ve španělské společnosti.

2.4.2 Druhé volební období 2015-2018

K následujícímu volebnímu období připravila PP propracovaný program, který byl mnohem detailnější v cílení na genderové politiky než program z roku 2011. Kapitola týkající se ženských práv začíná větou: „*Hoy nadie duda del papel imprescindible de la mujer en la sociedad española*“ neboli že dnes nikdo nepochybuje o zásadní úloze žen ve španělské společnosti. Nejtěživějším tématem genderové politiky stále zůstává harmonizace rodinného s pracovním životem a diskriminace na trhu práce. Za nejúčinnější nástroj v boji proti nerovnostem ve společnosti považuje lidová strana zaměstnanost, což se shoduje s cestou, kterou prosazovala lidová strana mezi lety 1996-2004, kdy se země ocitla v podobné situaci a musela reagovat na prodělanou ekonomickou krizi. Prioritou strany bylo využití veškerého potenciálu jak žen, tak mužů a podporovat zaměstnanost a podnikání. PP

---

⁸⁸ Soledad Alcaide, „Movimiento 15-M: los ciudadanos exigen reconstruir la política“, *El País* 17.5.2011. https://elpais.com/politica/2011/05/16/actualidad/1305578500_751064.html.

⁸⁹ Joana García Grenzner. „Indignant Feminisms in Spain: Placing the Body before Patriarchal and Capitalist Austerity.“ *Signs* 2014 40 č.1, 59 <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=edsjsr&AN=edsjsr.10.1086.676.978&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

⁹⁰ Richard R. Weiner, Iván López, „Los Indignados: Tides of Social Insertion in Spain“, *Zero Books UK prosinec 2017*, https://www.researchgate.net/publication/325542236_Los_Indignados_Tides_of_Social_Insertion_in_Spain.

⁹¹ Ibid.

⁹² Liz Cooper, „The Liberty Train: "Because I Decide".“, *Open Democracy* 10.2.2014. <https://www.opendemocracy.net/en/5050/liberty-train-because-i-decide/>.

v programu podporovala vyvážené zastoupení na manažerských pozicích a boj proti rozdílům v odměňování.⁹³

Velkou roli v programu hrál boj proti genderovému násilí. *Una sola víctima por violencia de género es demasiado*: I jediná oběť genderového násilí je příliš. Strana se zavázala ke zvýšení efektivity nástrojů na vymýcení tohoto jevu ze společnosti.⁹⁴ Lidová strana proklamovala úsilí o dosažení rovnosti ve všech oblastech a účinný boj proti všem druhům diskriminace z důvodu sexuální orientace nebo genderové identity. PP měla v plánu vyvinout autentickou státní politiku v oblasti boje proti špatnému zacházení prostřednictvím Národní strategie pro odstranění násilí na ženách, s preventivními opatřeními kampaněmi jako je „Hay Salida“⁹⁵, která cílí převážně na mladé lidi a poskytuje bezplatnou telefonní linku pomoci pro oběti genderového násilí. Kampaň spustilo v roce 2014 Ministerstvo zdravotnictví, sociálních věcí a pro rovnost a následně zaznamenalo zvýšený zájem o pomoc v tomto ohledu.⁹⁶

S tím se pojí komplexní pomoc a vytváření národní sítě azylových domů pro oběti tohoto druhu násilí. Tento bod je ale silně ovlivněn regionální politikou jednotlivých autonomních oblastí. Místní kontrolu nad oblastí genderových politik ale od roku 2013 začal vylučovat nově přijatý zákon a stáhnul veškerou agendu týkající se financování v této oblasti pod své kompetence.

Vládnoucí strana měla v plánu zvýšit efektivitu stíhání agresorů a dosažením lepší kontroly prostřednictvím reformy trestního zákoníku. Dále chce schválit plán boje proti obchodování se ženami a dívkami za účelem sexuálního vykořisťování.⁹⁷ V neposlední řadě strana podporovala podpis dohod o spolupráci s autonomními společenstvími, se kterými dohody ještě nevznikly, jakož i s městy tak, aby jejich asistenční služby a služby rovnosti byly začleněny do systému VioGén a chtěla integrovat systém VioGén s „komplexními jednotkami soudního zjišťování“ ústavů právního lékařství Ministerstva spravedlnosti a autonomních společenství. Strana cílila mimo jiné i na venkovské ženy a navrhla tak rozvíjení vzdělávacích programů v oblasti digitální gramotnosti a posilování postavení venkovských žen. Proto hodlala i propagovat Plán podpory venkovských žen pro roky 2015–

---

⁹³ Programa electoral, PP 2015, 113. <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/programa2015.pdf>.

⁹⁴ Ibid., 113.

⁹⁵ „Je cesta ven“.

⁹⁶ Euro Weekly News Media, „Gender violence campaign boosts calls for help“, Euro Weekly News Media 29.1.2015. <https://www.euroweeklynews.com/2015/01/29/gender-violence-campaign-boosts-calls-for-help/>.

⁹⁷ Programa electoral, PP 2015, 114. <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/programa2015.pdf>.

2018.⁹⁸

Druhé volební období bylo také doprovázeno zvýšenou aktivitou feministických hnutí, které především mobilizoval konzervativní zákon, který by vrátil restriktivní nařízení do reprodukčních práv žen. Na otázku sexuálního násilí reagovalo hnutí 7 N⁹⁹, které v roce 2015 zorganizovalo celostátní protest proti sexuálnímu násilí, kterého se zúčastnili i zástupci vládní pravice a uvědomovali si důležitost tohoto tématu. Protestující požadovali reformu legislativy, která by zahrnovala všechny formy genderového násilí a zavedení zvýšené pozornosti ke školení odborných pracovníků.¹⁰⁰ Protesty proti sexuálnímu násilí zvýšily svou intenzitu hlavně ve spojitosti s případem „La Manada“¹⁰¹. V tomto případě byla při oslavách v Pamploně sexuálně zneužita osmnáctiletá dívka a její agresori získali nízké tresty z důvodu posouzení činu jen jako sexuálního zneužití a ne znásilnění.¹⁰² V roce 2017 byla svolána stávka ovlivněná děním v Argentině, Polsku a USA a do feministické mobilizace se zapojilo dalších 30 zemí. Ve Španělsku se zúčastnila všechna velká města s účastí okolo půl milionu lidí. Za protest byla odpovědná takzvaná Comisión 8M, která nyní spojuje feministické buňky po celé zemi.¹⁰³

Genderová politika po hospodářské krizi byla silně ovlivněna mezinárodními plány pro rovnost a nediskriminaci přicházejícími především z EU nebo OSN, které se touto otázkou začaly silně zabývat na vlastních půdách a prosazovat tuto agendu na území členských států. Po ustanovení Istanbulské úmluvy proti násilí na ženách a domácímu násilí, která byla ve Španělsku ratifikována v roce 2014, se toto téma promítlo i do předvolebního programu PP pro další volební období a stalo se jeho hlavní prioritou. Vláda ve svém druhém volebním období připravila kampaně jako podporu pro boj s genderovým a domácím násilím a v září 2017 schválila první Státní pakt proti násilí na základě pohlaví pro období 2018-2022.¹⁰⁴ Tento pakt má za úkol přijetí zákona o sexuálním násilí a zákona proti obchodu

---

⁹⁸ Ibid., 115.

⁹⁹ Označení 7N značí datum, 7. listopadu (španělsky 7 de noviembre), kdy protesty začaly.

¹⁰⁰ Inés Campillo, „If we stop, the world stops: the 2018 feminist strike in Spain“, *Social Movement Studies* 18, č. 2 prosinec 2018.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14742837.2018.1556092?journalCode=csms20>.

¹⁰¹ „Smečka“.

¹⁰² J.M. Robles, D. Gómez a kolektiv, „The polarization of “La Manada”: The public debate in Spain and the risks of digital political communication.“ *Tempo Social* 31 č. 3, 193–216.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=edselc&AN=edselc.2-52.0-85078995591&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

¹⁰³ Oficiální webové stránky Comisión 8M, <http://hacialahuelgafeminista.org/comision/>.

¹⁰⁴ Oficiální webové stránky Evropského parlamentu, „FEMM Mission to Spain“ *Briefing* 28. únor–1. březen 2019. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/608865/IPOL_BRI\(2019\)608865_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/608865/IPOL_BRI(2019)608865_EN.pdf).

s lidmi a sexuálnímu vykořisťování, k čemuž se strana zavazovala v předvolebním programu. S nástupem roku 2018 střídá v čele státu lidovce opět PSOE v čele s Pedrem Sánchezem, který přichází s genderově nejvyváženější vládou v historii Španělska a sám se otevřeně hlásí k feminismu a jeho podpoře.¹⁰⁵

---

¹⁰⁵ El País, „Spain’s most gender-balanced government in history takes office“, *El País* 7. 6.2018. https://english.elpais.com/elpais/2018/06/07/inenglish/1528359765_948129.html.

3. Závěr

Vývoj Španělska byl po smrti generála Franca doprovázen rychlými sociálními změnami a poměrně stabilním přístupem jednotlivých vlád k genderovým politikám země jak na státní, tak na regionální úrovni. Jejich vůle a zařazování genderových politik se ale v rámci jednotlivých vlád měnilo. Nástupem socialistické strany po velkém vítězství ve volbách v roce 1982 skončil pro zemi proces demokratizace a začala nová éra politik v oblasti ženských práv, rovnosti a nediskriminace na základě pohlaví. Nová španělská ústava, která v roce 1978 vystřídala tu frankistickou, dala ženám základní práva na rovnoprávnost, od kterých se následně začala odvíjet nově přijatá legislativa a vznik organizací a institucí.

Hlavním cílem práce bylo analyzovat postoje dvou tehdy hlavních španělských politických stran z opačných stran politického spektra v otázce aplikování genderových politik v obdobích jejich vlád mezi lety 1982 a 2018 a odpovědět na výzkumnou otázku, tedy jak se proměňoval postoj španělských vlád v otázce genderové rovnosti mezi lety 1982-2018.

Vláda socialistické strany mezi lety 1982 a 1996 se soustředila na přeměnu původních frankistických hodnot a přinesla významné změny v oblasti rozvodů, reprodukčních práv nebo center pro plánování rodiny. Jedním z nejdůležitějších milníků jejich vlády bylo založení Ženského institutu, na které mělo vliv jak volání ženských organizací, tak tlak ze strany Evropského společenství, do kterého Španělsko následně v roce 1986 vstoupilo. Od té doby si jednotlivé regiony začaly tvořit vlastní politické rámce ve způsobech řešení ženských otázek.

Nástup konzervativní Partido Popular k moci v roce 1996 s sebou v oblasti genderových politik nepřinesl výrazných změn. José María Aznar nepokládal politiky rovnosti za vládní prioritu a nepřispěl žádnými důležitými zákony ani opatřeními, které by se daného tématu týkaly. Pozornost PP v čele s Aznarem se upírala spíše k ekonomickým tématům a zlepšení hospodářské situace země, která si prošla finanční krizí, což mělo dopad hlavně na oblast zaměstnanosti. Ta se za vlády v čele s Aznarem celkově zvýšila, ale rozdíl mezi zaměstnaností mužů ve srovnání s ženami se zvětšil. Za Aznarovy vlády se pozornost začala soustředit i na genderové násilí, jeho monitorování a jeho oběti.

K nejdůležitějšímu institucionálnímu vývoji na vnitrostátní úrovni došlo během

období vlády PSOE v letech 2004-2011, kdy byly přijaty dva komplexní zákony reagující na témata rovnosti a nediskriminace na základě pohlaví. První z nich 1/2004 o genderovém násilí se stal jedním z nejmodernějších zákonů mezi státy EU. Díky většině v parlamentu se Zapaterovi podařilo prosadit a schválit i velmi kontroverzní zákon o manželství mezi osobami stejného pohlaví, i přes nevoli církve a konzervativních stran. Během druhého období vlády socialistů byl předložen a schválen druhý komplexní zákon 3/2007 pro účinnou rovnost mezi ženami a muži, který dal pevný legislativní základ k dalšímu nastolování politik rovnosti na státní i regionální úrovni. Další významný krok v otázce ženské problematiky udělala PSOE ještě v roce 2010 reprodukčním zákonem, který vystřídal původní socialistický reprodukční zákon z roku 1985 a dal rozšířená práva a svobody ženám na bezpečné podstoupení přerušování těhotenství s novými liberálnějšími podmínkami. Na konci druhého funkčního období byla jeho politika ovlivněna příchozí hospodářskou krizí, a tak v rámci mechanismů, které prosazovala EU, došlo v zemi k finančním škrtkům a restrukturalizačním změnám dopadajícím i na oblast genderové politiky.

Následná vláda konzervativních lidovců v čele s Marianem Rajoyem pokračovala ve finančních škrtech v oblasti genderových politik a v tom, co socialistická strana se Zapaterem započala, neviděla vzhledem k ekonomické situaci země prioritou. Na druhou stranu se se zvyšující mírou konzervatismu v politice začala zvedat feministická angažovanost občanské společnosti, která se projevila na vládě lidové strany v druhém funkčním období. Vláda tak ratifikovala mezinárodní úmluvu o násilí na ženách, a právě toto téma se stalo i vládní prioritou společně s tématy, která se stále nedaří španělské vládě vyřešit v oblasti profesního procesu.

Zásadním zjištěním práce tedy je, že i když byla otázka ženských práv začleněna do předvolebních programů obou hlavních stran, socialisté byli schopni lépe realizovat prezentované návrhy legislativy, což dokazuje především založení Ženského institutu v roce 1983, který se stal klíčovou institucí v otázce genderového mainstreamingu, tedy strategie, která má za cíl dosažení rovného postavení žen a mužů, a přijetím klíčových zákonů v této oblasti v letech 2004 a 2011. Rozdíl v postojích jednotlivých socialistických a lidoveckých vlád k genderové otázce spočíval v měnících se požadavcích španělské společnosti. První analyzovaná vláda socialistů se zaměřovala především na základní požadavky týkající se vzdělání a přístupu na trh, k čemuž měl napomoci i nově založený Ženský institut. Následující vláda lidovců nevěnovala ženské otázce tak významnou pozornost jakožto

samotné politice, ale spíše cílila na zaměstnanost žen z hlediska ekonomické výhodnosti, která souvisela s hospodářskou situací země. Následující socialistická vláda v čele se Zapaterem naopak ženská práva a rovnost pohlaví prosazovala jako vládní prioritu a do nástupu hospodářské krize, která tyto plány přerušila se socialistům dařilo prosazovat genderový mainstreaming jako hlavní nástroj v aplikaci genderové rovnosti do všech oblastí života. Poslední analyzovaná vláda lidovců nastoupila v době hospodářské krize, což ovlivnilo její přístup k genderovým politikám. Ačkoliv byla vláda nucena k finančním škrtnům a důležitost genderové otázky byla poněkud upozaděna, na genderové politiky začala mít silný vliv EU, která přijímá legislativu na své půdě a šíří ji do členských států.

4. Summary

In a very short period, Spain has emerged from a patriarchal model of society that excludes women from public life at the forefront of the countries with the highest levels of gender equality. Since the adoption of a democratic constitution in 1978, which ended the country's authoritarian regime and paved the way for a democratic society without discrimination, Spanish society and its demands for gender policy have begun to change dynamically. The greatest initiative in the adoption and application of instruments for classifying the issue of equality and non-discrimination was taken by the socialist governments, which succeeded in approving important legislation focused on women's rights. Their efforts were supported and often encouraged by feminist movements, which were ideally allowed to participate in the preparation of new measures and laws. Proof of this is the creation of the Women's Institute, which has been successfully promoting gender policy since the 1980s and helps to collect and evaluate data on the women's issues. In both periods analyzed in this work, the People's Party took the lead after the economic crisis, so gender issues were largely not a priority. The more conservative the politics the party came up with, the stronger the national feminist movement became, rejecting any changes that bring the gender situation in the country back in any way. Thus, even if the People's Party did not take gender policies as a main priority, the European Union also began to play an important role, adopting the issue of equality in society as one of its priorities and coming up with strategic plans that concern all Member States including Spain.

5. Použitá literatura

Oficiální dokumenty a legislativa

Boletín oficial del estado č. 226, <https://boe.es/boe/dias/2014/09/17/pdfs/BOE-A-2014-9467.pdf>.

Constitución Española 1978, <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf>

Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2004-21760>

Ley Orgánica 9/1985, de 5 de julio, de reforma del artículo 417 bis del Código Penal, <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1985-14138>

Noticias Jurídicas, „Ley Orgánica 3/2007, de 22 de marzo, para la igualdad efectiva de mujeres y hombres“ http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo3-2007.html

Oficiální webové stránky Evropského parlamentu, „FEMM Mission to Spain“ *Briefing 28. února–1. března* 2019. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/608865/IPOL_BRI\(2019\)608865_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/608865/IPOL_BRI(2019)608865_EN.pdf)

Programa electoral PP 1996,187-189. <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/1150-20090908161854.pdf>

Programa electoral PP 2000, 118-119. <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/1151-20090908162133.pdf>

Programa electoral PP 2011,118. <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/5751-20111101123811.pdf>

Programa electoral PSOE 1982,29. <https://www.psoe.es/media-content/2015/03/Programa-Electoral-Generales-1982.pdf>

Programa electoral PSOE 1986,81-84. <https://www.psoe.es/media-content/2015/03/Programa-Electoral-Generales-1986.pdf>

Programa electoral PSOE 1989,65-66. <http://www.psoe.es/media-content/2015/03/Programa-Electoral-Generales-1989.pdf>

Programa electoral PSOE 1993,58-60. <https://www.psoe.es/media-content/2015/03/Programa-Electoral-Generales-1993.pdf>

Programa electoral PSOE 2004, 93-103. www.psoe.es

Programa electoral PSOE 2008,217-227. <https://www.psoe.es/media-content/2015/09/176123-000000118784.pdf>

Programa electoral, PP 2015, 113.<http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/programa2015.pdf>

Odborné články a elektronicky publikované knihy

B. Cambroner-Saiz, Ruiz Cantero MT a kolektiv, „Abortion in Democratic Spain: The Parliamentary Political Agenda 1979–2004“, *Reproductive Health Matters 15 1. ledna 2007* č. 29, 85–96.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=edselp&AN=S096880800729295X&lang=cs&site=eds-live&scope=site>

Darina Martykánová, „Feminismus a redefinice ženství a mužství v demokratickém Španělsku“, *Britské listy 2006*. <http://www.blisty.cz/art/27471.html>.

Directorate-general for international policies, „Spanish policy on gender equality: relevant current legislation and policies“, *Policy departmen C: Citizne’s rights and constitutional affairs* 2009.

[http://www.eif.gov.cy/mlsi/dl/genderequality.nsf/All/F77A0B8A7509E21BC2257A750029C8B2/\\$file/The%20policy%20on%20gender%20equality%20SPAIN.pdf](http://www.eif.gov.cy/mlsi/dl/genderequality.nsf/All/F77A0B8A7509E21BC2257A750029C8B2/$file/The%20policy%20on%20gender%20equality%20SPAIN.pdf)

E. Lombardo, „The Spanish Gender Regime in the EU Context: Changes and Struggles in Times of Austerity.“ *Gender Work and Organization 24 č.1*, 20–33.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=edswss&AN=000393877000003&lang=cs&site=eds-live&scope=site>

Emanuela Lombardo, „Gender eqaulity polities in Spain“, *Policy departmen C: Citizne’s rights and constitutional affairs* 2016.

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/583112/IPOL_STU\(2016\)583112_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/583112/IPOL_STU(2016)583112_EN.pdf)

I. Lete, J. Calaf, E.López-Arregui, „Is there a need for a new abortion law in Spain?“ *European Journal of Contraception & Reproductive Health Care duben 2014 19 č. 2*, 75–7.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=asn&AN=94885502&lang=cs&site=eds-live&scope=site>

Inés Campillo, „If we stop, the world stops: the 2018 feminist strike in Spain“, *Social Movement Studies* 18, č. 2 prosinec 2018. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14742837.2018.1556092?journalCode=csm_s20

J.M. Robles, D. Gómez a kolektiv, „The polarization of “La Manada”: The public debate in Spain and the risks of digital political communication.“ *Tempo Social* 31 č. 3, 193–216. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=edselc&AN=edselc.2-52.0-85078995591&lang=cs&site=eds-live&scope=site>

Joana García Grenzner. „Indignant Feminisms in Spain: Placing the Body before Patriarchal and Capitalist Austerity.“ *Signs* 2014 40 č.1, 59. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=edsjsr&AN=edsjsr.10.1086.676978&lang=cs&site=eds-live&scope=site>

José M. Magone, *Contemporary Spanish Politics* (London and New York: Routledge, 2018)

Liz Cooper, „The Liberty Train: "Because I Decide".“, *Open Democracy* 10.2.2014. <https://www.opendemocracy.net/en/5050/liberty-train-because-i-decide/>

María Bustelo, „Three Decades of State Feminism and Gender Equality Policies in Multi-governed Spain“, *Sex Roles: A Journal of Research* 2016 74(3–4), 107-116. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=edssjs&AN=edssjs.12C84D9E&lang=cs&site=eds-live&scope=site>

Richard R. Weiner, Iván López, „Los Indignados: Tides of Social Insertion in Spain“, *Zero Books UK prosinec 2017*, https://www.researchgate.net/publication/325542236_Los_Indignados_Tides_of_Social_Insertion_in_Spain.

Internetové články

Soledad Alcaide, „Movimiento 15-M: los ciudadanos exigen reconstruir la política“, *El País* 17.5.2011. https://elpais.com/politica/2011/05/16/actualidad/1305578500_751064.html

Vero Gutiérrez Calvo, „Minister hints new abortion law will treat “disability” and “deformity” differently“ *El País* 1.7.2014.

https://english.elpais.com/elpais/2014/07/01/inenglish/1404222241_221226.html

El País, „Spain’s most gender-balanced government in history takes office“, *El País* 7.6.2018. https://english.elpais.com/elpais/2018/06/07/inenglish/1528359765_948129.html

El País, „Spanish justice minister resigns after failure of abortion law“, *El País* 23.9.2014. https://english.elpais.com/elpais/2014/09/23/inenglish/1411488300_775544.html

Euro Weekly News Media, „Gender violence campaign boosts calls for help“, Euro Weekly News Media 29.1.2015. <https://www.euroweeklynews.com/2015/01/29/gender-violence-campaign-boosts-calls-for-help/>

Ostatní

Datosmacro.com, „Desempleo de España“, <https://datosmacro.expansion.com/paro/espana?anio=1996>

Gobierno de España, „Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género“, <http://www.violenciagenero.igualdad.gob.es/instituciones/observatorioEstatal/home.htm>

Gobierno de España, „Sistema VioGén“, <http://www.interior.gob.es/web/servicios-al-ciudadano/violencia-contra-la-mujer/sistema-viogen>

Ine.es, „Mujeres y hombres en España“, https://www.ine.es/daco/daco42/sociales/hombre_mujer.pdf

Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades, „Conocemos“, <http://www.inmujer.gob.es/elInstituto/conocenos/home.htm>

Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades, „Historia“, <http://www.inmujer.gob.es/elInstituto/historia/home.htm>

Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades, „Equal Opportunities Strategic Plan 2014-2016“, <http://www.inmujer.gob.es/actualidad/PEIO/docs/PEIO2014-2016Ingles.pdf>

Ministerio de Sanidad, <https://www.msbs.gob.es/gabinete/notasPrensa.do?id=3009>

Oficiální webové stránky Comisión 8M, <http://hacialahuelgafeminista.org/comision/>

Violenciagenero.org, „Sistema de seguimiento integral en los casos de violencia de género“, <https://violenciagenero.org/estadisticas/sistema-seguimiento-integral-casos-violencia-genero-sistema-viogen-marzo-2020>

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Kateřina Bílková

E-mail:

abacak@email.cz

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

LS 2018/2019

Semestr a školní rok ukončení práce :

LS 2019/2020

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.

Vedoucí práce:

PhDr. Barbora Menclová

Název práce:

Demokratické Španělsko v boji proti genderové diskriminaci

Charakteristika tématu práce (max 10 řádek)

Španělská společnost byla po dobu autoritativního režimu Francisca Franca vystavena silné nerovnosti a diskriminaci na základě pohlaví. Po smrti generála Franca a s přijetím demokratické ústavy se situace především v otázce ženských práv začala významně měnit. Demokratické vlády začaly se začleňováním otázky rovnosti mezi své priority s různou četností a nasazením. Tato práce se zabývá proměnami těchto politik se střídajícími vládami dvou největších španělských politických stran PSOE a PP mezi lety 1982 a 2018. Výzkum analyzuje jednotlivá volební období s ohledem na uplatňování genderových politik a postoji vládnoucích politických stran. Poukazuje také na vlivy, které tyto politiky ovlivňovaly.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max 10 řádek):

V průběhu zpracovávání práce došlo k několika změnám. Především došlo k časovému ohraničení analyzovaného období z důvodu přílišné rozsáhlosti tématu. Dále se upustilo od komparace, která měla srovnávat období režimu Francisca Franca a období po demokratizaci země. Následně bylo záměrem práce zkoumat zvyšující se aktivitu feministického hnutí s protestními akcemi, které jsou společenskou reakcí právě na nerovnosti a diskriminaci ve společnosti. Tyto informace ale nakonec slouží jen jako doplnění kontextu aktuálního tématu práce.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Stěžejní část práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá vládou socialistů v čele s Felipe Gonzálezem a začátkům začleňování genderových politik do vládních priorit. Druhá kapitola se soustředí na vládu lidovců s premiérem José María Aznarem a jejich postojům k otázce rovnosti ve španělské společnosti. Další kapitola je věnována období vlády José Luise Rodríguez Zapatera, která se vyznačovala aktivním přístupem k přípravě legislativních změn pro nastavení rovnosti mezi ženami a muži. Poslední kapitola analyzuje období Mariana Rajoye a okolnosti, které postoje vládnoucí lidové strany v tomto období ovlivňovaly.

Prameny a literatura (výběrová bibliografie max 30 titulů):

Programa electoral PP 1996,187-189. <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/1150-20090908161854.pdf>

Programa electoral PP 2000, 118-119. <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/1151-20090908162133.pdf>

Programa electoral PP 2011,118. <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/5751-20111101123811.pdf>

Programa electoral PSOE 1982,29. <https://www.psoe.es/media-content/2015/03/Programa-Electoral-Generales-1982.pdf>

Programa electoral PSOE 1986,81-84. <https://www.psoe.es/media-content/2015/03/Programa-Electoral-Generales-1986.pdf>

Programa electoral PSOE 1989,65-66. <http://www.psoe.es/media-content/2015/03/Programa-Electoral-Generales-1989.pdf>

Programa electoral PSOE 1993,58-60. <https://www.psoe.es/media-content/2015/03/Programa-Electoral-Generales-1993.pdf>

Programa electoral PSOE 2004, 93-103. www.psoe.es

Programa electoral PSOE 2008,217-227. <https://www.psoe.es/media-content/2015/09/176123-000000118784.pdf>

Programa electoral, PP 2015,113. <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/programa2015.pdf>

Darina Martykánová, „Feminismus a redefinice ženství a mužství v demokratickém Španělsku,“ Britské listy [online]. 2006. <http://www.blisty.cz/art/27471.html>.

Directorate-general for international policies, „Spanish policy on gender equality: relevant current legislation and policies“, Policy departmen C: Citizne’s rights and constitutional affairs 2009. [http://www.eif.gov.cy/mlsi/dl/genderequality.nsf/All/F77A0B8A7509E21BC2257A750029C8B2/\\$file/The%20policy%20on%20gender%20equality%20SPAIN.pdf](http://www.eif.gov.cy/mlsi/dl/genderequality.nsf/All/F77A0B8A7509E21BC2257A750029C8B2/$file/The%20policy%20on%20gender%20equality%20SPAIN.pdf)

E. Lombardo, „The Spanish Gender Regime in the EU Context: Changes and Struggles in Times of Austerity.“ Gender Work and Organization 24 č.1, 20–33. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=edswss&AN=000393877000003&lang=cs&site=eds-live&scope=site>

Emanuela Lombardo, „Gender eqaulity polities in Spain“, Policy departmen C: Citizne’s rights and constitutional affairs 2016. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/583112/IPOL_STU\(2016\)583112_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/583112/IPOL_STU(2016)583112_EN.pdf)

María Bustelo, „Three Decades of State Feminism and Gender Equality Policies in Multi-governed Spain“, Sex Roles: A Journal of Research 2016 74(3–4):107-116. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=edssjs&AN=edssjs.12C84D9E&lang=cs&site=eds-live&scope=site>

Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades <http://www.inmujer.gob.es/elInstituto/conocenos/home.htm>

José M. Magone, Contemporary Spanish Politics (London and New York: Routledge, 2018)

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		